Amvonul Catedralei, înălțimea Logosului rostit. Începuturile propovăduirii și reflectarea lor în cultura *Revistei Teologice* din Sibiu (1907-1925)

Pr. Constantin NECULA

Universitatea „Lucian Blaga" din Sibiu, Facultatea de Teologie „Andrei Șaguna"
"Lucian Blaga" University of Sibiu, "Andrei Șaguna" Faculty of Theology
Personal e-mail: parintelenecula@yahoo.com

The Cathedral's Pulpit, the Height of the Spoken Logos. The beginnings of the preaching and their impact on the culture of "The Theological Review" from Sibiu (1907-1925)

The building and consecration of the new metropolitan Cathedral in Sibiu was not the end, but the beginning of the process which continues till nowadays. The preaching from the metropolitan Cathedral is not an accident of cultural genesis and the article proves that there may be met a benefic competition between the priests. Maybe in the dimensions of the cathedral and in the very good quality of the preaching here stays the answer to the very good quality of the preaching here. The author sees everything also from the perspective of the Lutheran and Catholic competition and examples present in the town of Sibiu. For the evolution of the preaching history and technique the author uses one of the most authentic sources on this field, The Theological Review, which starts to be edited in Sibiu by Professor Nicolae Bălan, the future Metropolitan of Transylvania, which began to be published in 1907.

Keywords: metropolitan cathedral, preaching, orthodox teaching, pastoral theology, Theological Review

Zidirea catedralei Mitropolitane din Sibiu, asumată anul acesta ca bornă de un centenar și un deceniu de vreme, a corespuns cristalizării unei conștiințe alese a Bisericii Ortodoxe din Ardeal. Anii 1857-1906, anii socotiți ca fiind ai zidirii unui locaș, au constituit și linia temporală ascendentă a nașterii și dezvoltării unei teologii alese, legată de dezvoltarea *Academiei Andreiane* dar și de cea mai grea academie teologică, păstorirea poporului. Cât de minunat consemnau în prefața celei dintâi monografii a catedralei Mitropolitane, autorii ei: „*Cu greutăți, dară în sfârșit cu ajutorul lui Dumnezeu, a succes a se ridica această sfântă biserică monumentală, carea pentru veacuri va străluci în fruntea bisericilor românești, ca o mamă între fiicele sale. În ea se va propovedui cuvântul lui Dumnezeu la Românii dreptcredincioși și se va adăpa poporul cu învățăturile legii și ale tradițiilor sale strămoșești*"[1]. Ajunși așadar la finalizarea lucrărilor de construcție, slujitorii și poporul cel binecredincios, căutau sensurile zidirii: predica, slujirea, cateheza. De altfel Catedrala în sine era o predică. Una de voință și unitate, de bună chivernisire a unor fonduri de bani în echilibru cu emoția zidirii trupului celui tainic al Bisericii. Aceeași autori consemnează: „*Din modul cum s-au adunat fondul catedralei, cum s-au adunat toate mijloacele bănești pentru ridicarea, terminarea și împodobirea unei asemenea biserici, mulți pot trage instructive povețe și învățături. Anume- ajunși la terminarea lucrărilor- toți a trebuit să alegem cu convingerea, că prin voință tare și stăruitoare, însoțită de cuvenita însuflețire, se poate face mult pentru înaintarea poporului nostru, și că acest popor este un izvor curat și nesecat, din care și-n cele mai grele împrejurări putem scoate puteri noue și încredere pentru viitor. Cuvine-se deci, ca toate aceste fapte frumoase să nu rămână fără urmă, ci să se însemneze, și să se servească și pentru generațiile viitoare ca exemple de imitat*"[2]. Din acest motiv redescoperirea pentru generația actuală a memoriei vii, de amvon, a Catedralei, merită amintită și restaurată. Mai ales în condițiile actualului sindrom de mediocrizare a informației, de eludare a fundamentelor istorice ale Ortodoxiei, de idiosincrazie socială la tot ceea ce înseamnă zidirea de locașuri în care

unii preferă construcții sociale în defavoarea celor metasociale (sloganul: Vrem spitale, nu catedrale). Cât de minunat se desprinde această atmosferă din rândurile unui articol remarcabil al vremii: „Este jocul sorții și al împrejurărilor vrăjmașe, ca noi Românii ortodocși din țara Ardealului abia acum după optsprezece secoli de vieață creștină, ne putem vedea împlinită una dintre dorințele noastre de veacuri! Să avem și noi o casă a Domnului care prin însăși înfățișarea ei din afară și prin podoabele din lăuntru să poată face mărturie dreaptă despre credința acelora, cari cu frica lui Dumnezeu intră într-ânsa la rugă și închinare; să ne clădim și noi o biserică mitropolitană frumoasă și cu încăperi largi, cum o aveau de mult toate neamurile din jur...! Câte rânduri de strămoși ai noștri n-au purtat zadarnic această dorință, coborându-se în mormânt sfârșiți de jalea neputinții de a vedea întruchiparea dorinței lor! Câși vlădici românești ardeleni nu vor fi simțit această trebuință creștinească a turmei încredințată lor spre mântuitoare păstorire! Și câtă duioșie nu se desface din cuvântul inițiatorului acestei clădiri, a nemuritorului Șaguna care la sfintele sărbători ale crăciunului din 1857 vorbia astfel clerului și poporului său: Avem și astăzi câteva sute de copii la Sibiu în școalele de aci și bucuros i-aș aduna lângă mine în toate Duminicile și sărbătorile la slujba dumnezeiască, și cu osârdie le-aș da învățătura în toate și pentru toate pentru binele lor și bucuria noastră a tuturora, dar nu avem biserică, unde să-i adun...! Acum această biserică- este! Astăzi vedem ridicându-se în toată mărimea ei falnică și impunătoare tălmăcirea în ziduri de îndelungă statornicie și în colori de zugrăveală măiastră a acelei dorințe, de jalea neîmplinirii căreia au suspinat atâtea rânduri de oameni... Iar dimineața vom auzi, cum se desprinde ca un puternic glas de chemare, din înălțimea celor două turnuri, sunetul clopotelor, menit să vestească tuturora biruința legii românești, care a fost și va rămâne cea mai zdravănă temelie a ființării și propășirii noastre.[3]”

Nu este locul unei scurte istorii a propovăduirii ardelene[4]. Merită însă să amintim faptul că predica de la catedrala Mitropolitană nu este un accident de geneză culturală și că poartă amprenta unei „concurențe” benefice. Poate că în dimensionarea Catedralei și în calitatea excepțională a predicii de la Amvonul Catedralei stă răspunsul cel mai plastic și mai rezistent în istorie la construcția misionar-pastorală catolică și luterană din Ardeal în ce privește lăcașurile și expresia elocinței eclesiale. Pentru a urmări, inclusiv textual, evoluția predicii la Catedrala Mitropolitană ne vom ajuta ajuta de unul dintre cele mai autentice izvoare de teologie românească: *Revista Teologică*.

Răspuns matur al ardelenilor ortodocși la nevoia de emancipare a unei teologii ortodoxe specifice în Ardeal, Revista Teologică (RT) își avea consemnată misiunea încă din editorialul celui dintâi număr (RT, 1/ ianuarie 1907) intitulat „*Către Cetitori*!”. Aici se consemna: „*Luăm pildă de la Cântărețul de psalmi: invocăm ajutorul și povățuirea Domnului în lucrul de care ne apucăm. Vrem să punem un modest început, de a concentra și a înfrăți resletitele forțe de muncă intelectuală în biserica noastră de dincoaci, pentru ca, cu ajutorul lui Dumnezeu, roadele atâtei munci înfrățite să se reverse cu timpul, cât mai din belșug, ca o ploaie la bună vreme, asupraîntregii noastre vieți bisericești. Desfășurăm deci steagul. Credință, morală, cultură înscriem pe dânsul. Propovăduirei acestor ideale vom închina silințele noastre. Purcedem din convingerea, că în general biserica nu este numai organizm dogmatic și social- administrativ, ci în special e și instituțiune per eminentiam culturală; și că, între actualele referințe ale vieții noastre, biserica trebue tot mai mult să se valideze și în această acțiune. Cu deosebire două motive sunt cari pretind această validitare. Unul e de ordine istorică, altul privește actualitatea*”[5]. După ce identifică fundamentele istoriografice ale genezei Bisericii ortodoxe din Transilvania, redacția- în conținutul căreia îl bănuim pe eruditul profesor Dr. Nicolae Bălan, ce avea să fie Mitropolitul Ardealului, arată și urgențele unei astfel de întreprinderi culturale: cum să acopere succesiv din deficitele culturale ale grelelor veacuri trecute, cum să primească interesul cultural al bisericii o îndrumare mai pronunțată, năzuința de a da formelor de organizare și administrare bisericească existente un conținut mai plin, adecvat originii și scopului lor. Consemnăm expresia succintă a acestor deziderate: „*să facem ca în organizmul bisericesc să pulseze în măsură progresivă elementul viu și de vieață făcător: credința viuă și nestrămutată, convingerea și însuflețirea religioasă*”[6].Reținem însă și un aspect de proiecție a conținutului, relevant pentru studiul nostru. Pentru a ridica nivelul cultural al clerului parohial, în acord cu principiul asumării sarcinii și răspunderii nemijlocite a apostoliei sacramentale și culturale, RT se pregătea să distribuie o platformă de informații fundamentale formării clericilor și nu numai lor. Astfel se stipulează în programul academic și teologal al Revistei*: „Vom contribui, după modeste puterile noastre, la alimentarea vieții noastre bisericești din limpezile, pururea nesecate și de viață făcătoarele izvoare ale sfintelor Scripturi, din învățămintele mari ale trecutului Bisericii Universale, și din tradițiunile și aspirațiunile bisericii noastre naționale. Vom brăzda ogorul, înțelenit la noi, al științii și literaturii bisericești, și vom semăna în sufletele dornice de a ști, cuvintele științii bisericești, îmbrățișând- după putiință pe rând, toate ramurile științii și vieții bisericești. Vom da, în special, din domeniu* ***istoric****: tractate mai lungi ori mai scurte de istorie bisericească universală și de istorie a bisericii române, de asemenea și din domeniul* ***exegetic****: tâlcuiri din Sfânta Scriptură; din* ***domeniul sistematic****: expuneri de dogme ale credinții și de morală, din* ***domeniul practic****: de o parte, tratate principiare și chestiuni practice din dreptul și constituțiunea bisericească, iar pe de altă parte, vom trata elemente și chestiuni de catihetică și omiletică sau*

oratorie bisericească, de liturgică sau săvârșirea lucrărilor sfinte, și de odigetică sau păstorire sufletească; - tot la domeniul practic vom da o deosebită atențiune interesului catihetic, devenit astăzi chestiune de ordinea primă în biserică, precum și cuvântărilor bisericești. Vom pune în discuțiune, după trebuință, și chestiunea abilității practice în ***executiva liturgică*** *a cultului public dumnezeesc, sau chestiunea* ***tipicului*** *bisericesc. Vom ține seama de și de dezvoltarea culturală a altor biserici, îndeosebi a bisericilor particulare surori, și nu vom trece cu vederea a anunța, precum în genere orice fel de mișcare mai marcantă în viața mare a bisericii universale, așa cum nici productele literare bisericești mai de valoare. În scurt: vom îmbrățișa totul ce se poate referi la promovarea cauzei bisericești-culturale a poporului nostru. Iar la muncă ne punem cu neclintita încredere în sfințenia scopului, ce ni-l punem înainte și în moralitatea mijloacelor, cari ni-le alegem și mai presus de toate cu încredere în ajutorul și povățuirea Domnului. În munca, ce o vom dezvolta, ne vom călăuzi de obiectivitate și cuviință, păstrându-ne independența față de orice interese personale sau particulare.*" Ambițios program, constatăm. Realizat pe deplin dacă analizăm o serie de conținuturi și dacă avem onestitatea de a vedea rezistând această propunere teologică timp de 100 de ani, în anul ce vine, 2017. Această construcție, specifică unei conștiințe misionar-pastorale vii, răzbate din fiecare material ce avea să fie publicat în numerele de reviste ce le analizăm, perioada 1907-1925. Un exemplu de gândire asupra conținuturilor concepțiilor este articolul Dr. Nicolae Bălan intitulat „*Probleme actuale pentru cultura preoțimii noastre - Cuvinte de înțelegere*"[8] care marca noile standarde ale pastorației, în raport cu mitul etnic al preotului din viziunea lui Octavian Goga, exprimate în revista *Luceafărul* (2-3/ 1907). Noile dimensiuni ale păstoririi cereau pe lângă credință și cultură într-o alcătuire dinamică, necesară vremii și contextului geopolitic în care Ortodoxia din Ardeal își desfășura activitatea.

Revista Teologică avea să publice o serie de predici și materiale omiletice necesare unei mai bune propovăduiri. Nu, predica din Ardeal nu începe în paginile distinsei reviste a Mitropoliei Ardealului, dar va cuprinde în ethosul său cultural pagini de reală teologie omiletică. Trebuie să subliniez că încă din 1908, Revista va găzdui traduceri patristice de marcă, pornind în primul rând cu Omiliile Sfântului Ioan Gură de Aur. Apoi avem de a face cu traduceri din teologi și predicatori de marcă ai Occidentului, unii dintre ei (cazul Bettex), convertiți în timp la Ortodoxie. O dată cu implicarea teologilor de la sud de Carpați și din Moldova vom dispune în bibliografia RT de articole cu bibliografie bogată, mai ales de limbă rusă și franceză, aliniată cerințelor academice ale vremii, îmbogățind linia germană și italiană de care RT dispunea deja.

Pentru a înțelege efortul RT în dezvoltarea propovăduirii, propunem o simplă listă de lectură a principalelor omilii publicate în registrul revistei.

Predică la Dumineca Vameșului și Fariseului - despre trufie, pp. 62-68, I. Teculescu protopop (1907/2)

Predică la Dumineca I din Păresimi - despre datoriințele creștinilor, pp. 105-108, Vasile Gan, protopop (1907/3)

Predică în Dumineca a-V-a a Păresimilor, despre smerenie, pp.150-165, Ioan Teculescu (1907/4)

Predică la Dumineca Samarinencei- despre înălțimea învățăturii creștine, pp. 203-209, Vasile Gan (1907/5)

Cuvântare despre nemurirea sufletului, pp. 248- 252, Dr. George Popoviciu (1907/6)

Predică la Dumineca a II-a după Rusalii- despre îngăduire, pp. 305-308, Dr. I. Stroia (1970/7-8)

Cuvântarea ținută în biserica din Roșia (protopopiatul Sibiiului) la 11 Februarie 1907 cu ocaziunea întroducerii preotului Constantin Moldovan în oficiul de paroh, pp.309-312, Dr. E. Miron Cristea (1907/7-8)

Despre Biserică și familie, pp.377- 381, Dr. George Popoviciu (1907/ 9-10)

Salomea- un cuvânt despre arta decadentă, - pp. 382-383, N. Bălan (1907/9-10)

Predică. La Dumineca 24 după Rusalii, pp.417-423, prof.Dr. A. Crăciunescu (1907/11)

Cuvânt rostit la deschiderea conferinței preoțești a tractului Alba-Iulia ținută în 1/14 nov.a.c. în Alba Iulia de către preș.ppresb.Ioan Teculescu, pp. 437-441 (1907/12)

Predică la Nașterea Domnului și Mântuitorului nostru Isus Christos, pp. 451-453, Teodor Herman, protopresbiter ort. (1907, 12)

Predică de Crăciun, întocmită după P. P de N. Cârstea, pp. 454-462 (1907/12)

Predică la Dumineca XXXIII după Rusalii (a lui Zacheiu), pp. 35-40, dr. Ioan Dobre (1908/1)

Predică la Dumineca a III-a din Păresimi, ținută în conferința preoțească din trct. Făgărașului la 20 Martie 1907 de Vasile Debu, preot, pp. 86-89 (2/1908)

Predică. Dragostea creștinească, pp135-139, Octavian Bude, preot (3/1908)

Bunavestire. Puterea credinței, pp. 142- 143, Duhovnicul (3/1908)

Cuvânt în ziua luminată a Învierii, 178-181, I. Teculescu (4/1908)

Predică la Duminica Tomii. Adevărul Învierii, pp. 181-185, Vasile Gan (4/1908)

Legea lui Christos, pp. 185- 187, Duhovnicul (4/1908)

Predică la Dumineca Floriilor, 221-226, N. Bălan (5/1908)

Predică la Pogorârea Duhului Sfânt, 227-231, Prof. Crăciunescu (5/1908)

Predică la Sfintele Rusalii, 232- 235, Alex. Muntean a lui Vasile, protopresb. (5/1908)

Predică ocazională, 267-269, M. Jantea (6/1908)

Predică. Despre lux, 269-273, Ioan Nan, candidat de preot (6/1908)

Predică despre sudalme rostită de asesorul Dr. E. Miron Cristea, în calitate de director al despărțământului Sibiiiu al „Asociațiunii etc." cu ocaziunea adunării generale cercuale, ținute în Ocna –de –sus la 18 maiu 1908, pp. 313-320 (7-8/1908)

Cuvânt la introducerea sa de preot în Șeica-mare de P. Morușca, pp. 321-329 (7-8/1908)

Predică despre furt, 385- 394, Gavriil Hango (9-10/1908)

Predică la Sf. Ierarh Nicolae. Despre creșterea copiilor, pp. 440-444, Traian Petrișor (11/1908)

Cuvânt la ziua Nașterii Mântuitorului Christos, pp. 476-479, I. Teculescu (12/1908)

Predica despre Post rostită în Catedrala din Sibiiu la 22 Decemvrie st.n.1907, pp. 479-487, Prof. Crăciunescu (12/1908)

Predică la Nașterea Domnului, pp. 487-490, preot Iancu Ștefănuț (12/1908)

Predică la Anul Nou, 40- 43, Alex.Muntean a l.V, (1/1909)

Predică la Botezul Domnului, 43-50, prof. Crăciunescu (1/1909)

Predică la Dumineca lăsatului de carne, 51-54, Vasile Gan (1/1909)

Predică la Dumineca Floriilor, 111-114, Arhim. Iuliu Scriban (2/1908) (lipsă pg. 114-119, presupun predică luată la amvon)

Predică în formă de conferență pentru prima zi de Paști. Ce e Dumnezeu?, pp. 169- 175, Gruia (N. Bălan), 3/1909

Predică pentru ziua a doua de Paști, 175-179, Prof. Crăciunescu (notă subsol: rostită în catedrala din Sibiu a doua zi de Paști, 1907) 3/1909

Predică la Dumineca Pogorîrei Sfântului Duh, 224-228, V. Predeanu (preluare din vol acestuia de predici, Predici exegetico-morale), 4/1909

Predică la Dumineca a X-a după Rosalii, 274-279, protopop Vasile Gan, 5/1909

Cuvântarea comisarului consistorial Dr. Miron E. Cristea, cu care a deschis sinodul protopopesc pentru alegerea de protopop al tractului Bistrița la 28 Noemvrie 1908, 335-337 , 6-7/1909

Predică despre roadele iubirei creștinești (Pentru popor), rostită cu ocaziunea conferenței preoțești a tractului Lupșa, ținută în comuna Lătureni la 21 maiu 1909, 373- 377, Preotul Ioan Handa, 8/1909

Cuvânt de adio la moartea regretatului protopresbiter al Chișineului Dr. Ioan Trailescu, ținut la 20 iulie (2aug.) 1909, 377-379, Al. Munteanu al lui Vasile, 8/1909

*Cuvântarea părintelui protosincel Dr. Elie Miron Cristea ținută în catedrala română din Sibiiu*la Sfânta Liturgie din 12 Octomvrie1909, celebrată din incidentul deschiderii adunării generale a Asociațiunii... 404-409, 9-10/1909

Cuvânt panegiric la solemnitatea fericitului Arhiepiscop și mitropolit Andreiu baron de Șaguna, 415-422, Vasile Gan, 9-10/1909

Cuvânt la centenarul marelui metropolit A. Br. Șaguna, 434-440, P Morușca, 9-10/1909

Predică la Nașterea Domnului, p. 510-515, Pr. Traian Petrișor, 11-12/1909

Predică la Anul Nou, (notă: a fost menită pt parohia Sibiiu Cetate la 1 ianuarie 1908), 515-518, Un preot, 11-12/1909

Pentruce adesea cei buni sunt năpăstuiți și ca vai de capul lor în lumea aceasta, iar mișeilor și ticăloșilor le umblă bine?. Predică întocmită după P.P. de N. Cârstea, 29-40, 1/1910

Predică la I Duminecă din Postul Mare, 77-84, Aurel Crăciunescu, 2/1910

Predică la Dumineca 2 din Păresimi, 129- 132, Vasile Gan, 3/1910

Există Dumnezeu? (catehează), 133-14, N. Bălan, 3/1910

Predică la Vinerea Patimilor, 163-171, Prof. A. Crăciunescu, 4/1910

Cuvânt sufletesc pentru luminata zi a „Învierii Domnului", 205- Vasile Gan, 5/1910

La mormântul lui Dimitrie Cunțan. Cuvântare funebră, 261-268, V. Stan, 7-8/1910

Predică la Sâmbăta morților (se poate întrebuința și la altă ocaziune d.e. la înmormântări, 307- 310, Ioachim Părău capel.ppesc., 7-8/1910

Predică la introducerea în Parohie, 346-347, Eugeniu Munteanu, 9/1910

Cuvântare la „Intrarea în Biserică a Fecioarei", 378-382, Ghe. Tulbure, 10/1910

Predică la Nașterea Domnului Iisus Hristos, 418-422, Vasile Gan, 11-12/ 1910

Predică la a III-a zi de Crăciun. Despre mucenicul și arhidiaconul Ștefan, 422-426, preotul Traian Petrișor, 11-12/1910

Predică pentru Duminica Ortodoxiei, 97-100, trad. de Ilie Beleuță, 4/1911

Predică la Dumineca I din Postul Mare. Dumineca Ortodoxiei, 100-107, scrisă de L.L, 4/1911

Despre calumnie (traducere din S. Mauritius Leonard, vol. Cuvântări sfinte pentru Postul cel mare), 108- 114, trad. de Gh. Tulbure, 4/1911

Predică pentru sfânta Vinere a Patimilor (trad. după Filaret, mitropolitul Moscovei), 115- 121, trad. Ilie Beleuță, 4/1911

Dr.Petru Șpan, necrolog, 148-149, N. Bălan, 5/1911

Cuvânt rostit cu ocaziunea întroducerii în postul de paroh al Oardei de Jos (tractulprot. Alba Iulia) la 19 iunie 1911 (după Dr. G Popovici, Cuvântări bis., 1898), 369-372, Ioan Handa, preot, 12-13/1911

Cuvânt despre muncă (rostit în ziua de Anul Nou, în Biserica mare din Sălișteș), 484-487, Ioan Popa, preot, 14-18/1911

Cuvântare rostită cu ocaziunea unei conferințe preoțești către preoți, 487- 490, Gruia (N. Bălan), 14-18/1911

Reforma omului, 535-536, N. Bălan, 19-20/1911

Ioan cav.de Pușcariu, 84-85, Verax., 3/1912

Cum să postim? Cuvânt rostit în misiune tractuală și potrivită pentru timpul postului, 94-100, Ioan Popa, preot în Sălișteș, 3/1912

Predică pentru Duminica Floriilor, 148- 154, traducere după Macarie, I Beleuță, 4-5/1912

Christos a înviat, 185-186, pr. Zaharie Manu, 6/1912

Predică la Dumineca VI după Paști, 230- 234, Vasile Gan, protopop (de Câmpeni), 7-8/1912

Caragiale- om religios, 348- 351, N.B, 12-13/1912

Pentru vremea, ce va să vie, 447-457, Tr. Scorobețiu, 14-17/1912

Predică la Duminica Fiului rătăcit, 29-33, Aurel Popovici, 1/1913

Predică la Dumineca Vameșului și fariseului, 64-66, Dr. Ioan Felea, 2/1913

Predică la Dumineca lăsatului de brânză, 93-97, pr. R. Platoș, 3/1913

Predică la înmormântarea unui copil. Cuvânt ținut la înmormântarea copilului Tiberiu, fiul colegului meu Petru Marșieu, 128-133, Aurel D. Papp, preot, 4/1913

Ce a făcut Hristos pentru om?, 151-154, T. Scorobeț, 5/1913

Predică despre bunaînțelegere, 155- 158, Aurel Popovici, preot, 5/1913

Adevărat că a înviat, 169- 172, N. Bălan, 6-7/ 1913

Predică, 214-219, E.S, 6-7/1913

Despre ispită (Predică rostită la conferința religioasă ținută în Vârd), 319-322, IoachimPărău, preot ort.rom, 10-11/1913

Predică (rostită la instalarea mea de preot), 490- 493, Preotul E. Stoica, Aciliu, 17-19/1913

Predică rostită la parastasul celebrat în Hunedoara, la 40 de zile dela moartea lui Aurel Vlaicu, 508- 510, George Rain, 17-19/1913

Crede și nădjduiește întru Domnul! Predică rostită în biserica din Moldova-Nouă la 4/17 sept. 1912 de parohul Ioan Murgu din Sasca-montană cu ocaziunea conferinței preoțești, 579-582, 20-22/ 1913

Hristos a Înviat!, 28- 32, I. Broșu, 1-2/1914

Cuvânt la Dumineca Samarinencei (rostit în biserica cea mare din Sălișteș), 91-94, Ioan Popa, paroh, 3-4/1914

Predică la instalare în parohie. Cu puține modificări această predică se potrivește și în Duminecile de după sf. Rusalii, 129-132, Ioan Gh. Nicolau, 5-6/1914

Exhortare la „Înălțarea Domnului" (ținută studenților din clasele superioare ale gimnaziului ort.-rom din Brașov), 207- 210, Dr. C. Papuc Săceleanu, 7-9/1914

Predică la Înălțarea Sfintei cruci, 14 septemvrie, 262-268, Vasile Gan, 10-12/1914

O predică despre milostenie, 296-304, I. Broșu, 13-22/ 1914

Nădejde și încredere în Dumnezeu. Predică pentru timpul războiului (din vol. Predici pentru timpul războiului), 15-21, N. Bălan, 1-2/1915

La Bunavestire (Predică ținută în Catedrala Mitropolitană din București la 25 Martie 1913), 21-29, Protopresbiterul Econom Simeon Popescu, 1-2/1915

Cuvântare despre frica lui Dumnezeu (rostită în biserica-mare din Sălișteș, cu prilejul Conferinței-preoțești, ținută în primăvara anului 1914), 52-58, Ioan Popa, 3-4/1915

Lumina voastră! (Predică după G. Benaz), 118-126, N. Bălan, 5-8/1915

Predică de introducere în parohie, 156-162, Iosif Pop, 5-8/1915

Predică pentru timpul războiului, 162-168, Dr. Ioan Felea, 5-8/1915

Un creștin: Virgil Onițiu, 234-236, Dr. Nicolae Bălan, 13-15/1915

Să jertfim! O predică de războiu, 249-261, I. Broșu, 16-18/1915

Predică de Crăciun, 301-311, Pr. Romul Platoș (Turnișor), 19-20/1915

Cuvântare de Anul Nou,316-320, Ioan Handa, 19-20/1915

Mitropolitul Ioan Mețianu, 1-7, Nicolae Bălan, 1-3/1916

Predică despre cutremurul de pământ ce s-a simțit la Sibiiu în 26 ianuarie st.n. 1916, 7-17, Dr. Ioan Broșu, 1-3/1916

Predică la Duminica Vameșului și Fariseului, 50-54, Vasile Gan, 1-3/1916

Hristos a înviat, 69- 76, Dr. I Broșu, 4-6/1916

Solia de la mormânt, 109-111, N. Bălan, 4-6/1916

Să ne rugăm, 137-144, I. Broșu, 4-6/1916

Cuvântare pentru timp de războiu, 145-153, pr. Ioan Handa, 4-6/1916

Saul-Pavel. Meditație, 219-222, Pr. I.P, 9-12/1916

Predică pentru timpul de războiu. Pe seama ostașilor, 223-227, Vasile Gan, 9-12/1916

Predică pentru timpul de războiu, 278- 290, Vasile Gan, 13-20/1916

La pragul altarului, 290- 297, Dr. I Broșu, 13-20/1916

La nouă viață, 1-3, Nicolae/1-3/1921

Prin lipsă la biruință (predica aceasta a fost rostită la 4 Martie n. 1917 în catedrală din Sibiiu, și-o dăm după notele stenografice ale lui V. Vlaicu) 51-56, Dr. I. Broșu, 1-3/1921

Când n-avem pâine!, 71-80, I. Broșu, 1-3/1921

În fața groapei(predica aceasta a fost rostită în catedrala din Sibiiu la 18 martie 1917 (a treia duminică din marele post) și o dăm după notele stenografice ale d-lui V. Vlaicu, 80-83, P. Morușca, 1-3/1921

Partea Mariei, 19- 23, Iosif Trifa, 1-3/1922

Predică rostită în catedrala din Sibiiu, 35-41, Gheorghe Maior, 1-3/1922

Despre sudalmă. Predică pentru popor, 204-207, I. Trifa, 8/1922

Să nu se tulbure inima voastră, 274-276, Zaharie Manu, protopop, 9-11/1922

Cuvântarea IPSf. Sale Mitropolitul Nicolae, rostită la sfințirea bisericii încoronării din Alba Iulia în ziua de 25 septemvrie (8 octomvrie) a.c, 301-305, 12/1922

Coborând din Ierusalim în Ierihon... în zilele noastre, 315-316, Gr. Cristescu, 12/1922

Predică la Dumineca Vameșului și Fariseului, 51-56, preotul militar I. Dăncilă, 2/1923

Credința ca forță reală, 86-89, Laura Scriban, profesoară, 3/1923

Partea Martei și partea Mariei(ținută în catedrala Episcopiei Buzăului la 15 august 1922), 111-117, Diac. Gr. Cristescu, 3/1923

Predica la înmormântarea unei femei la anul 1775, a preotului Ion Micul din Sibiel(transilterată de N. Bembea), 126- 128, 3/1923

Maranatha, (meditație la Crăciun), 369-372, 12/1923

Hristos a înviat!, 101-102, N. Colan,4/1924

Avram Iancu, Regele munților. Cuvânt de pomenire, 225-229, Nicolae, mitropolit al Ardealului, 8-9/1924

Încetați de a face răul(Isaia 1.16), 244-247, Pr. A.C. Cosma, 8-9/1924

Cine este și unde este Hristos pentru tine? (predică rostită în catedrala din Sibiiu la ziua Înălțării sf. Cruci, 1923), 250-254, Gh. Maior, 8-9/1924

Fiți făcătorii cuvântului...(predică la Catedrala Mitropolitană, 27 iulie 1924), 302-305, Gh. Maior/ 10-11/ 1924

A răsărit în zările vieții un ideal!..., 323-325, Gr. Cristescu, 12/1924

Schițe de predici, 14-15, Preotul Morușca, 1/1925

*Să mergem la Ierusalim!..*65-68, 3/1925

*Învie*ază *și tu, viață a neamului meu!...,* 105-106, 4/1925

Îndemn la umilință, (predica în catedrală, duminica a 2-a din păresimi 15III1925), 217-221, Gh.Maior, 7/1925

Îngerii cu păstorii măresc, 361-364, Gr. Cristescu, 12/1925

Aceste predici erau dublate și de o serie de materiale de teologie omiletică propriu-zisă, multe dintre ele valoroase până astăzi prin scriitură și problematică. Reținem câteva:

Idei conducătoare la pregătirea predicelor (Studiu omiletic), pp. 415-420, Vasile Gan (11/1908), 460-466 (12/1908)

Raportul dinte Biserică și limba vie a poporului, 57-64, 97- 106, Ciuhandu 2/3/1910

Catehizația în școlile noastre, 352, N. Bălan, 9/1910

Idealul personalității, 271-273, Dr. I Broșu, 9/1911

Intenții, 313- 320, I Broșu, 10-11/ 1911

Evoluționismul și credința, 437-443, I. Broșu, 14-18/1911

Ce poate să însemne pentru noi credința noastră (după Dories), 23-32, Dr. Nicolae Bălan, 1/1912

Predică cuvântul!, 275-278, Dr. Gh. Comșa, 13-20/1916

Îndemnuri pastorale. Cum am devenit eu predicator?, 11-12, I. Trifa, 1-3/1921

Cateheți și catehumeni, 1-12, Gr. Cristescu, 1/1924

Cui, Cum și Ce trebuie să predice preotul ortodox, 237-243, Gr. Cristescu, 8-9/1924, 281-288, 10-11/1924, 327-332, 12/1924, 45-47, 1/1925

Redate așa, în extenso de *fișă bibliografică*, predicile acestea se dovedesc adevărate surse de informație asupra vieții bisericești din perioada analizată (1907-1925), aleasă de noi tocmai pentru vitregia istoriei dar și pentru finalizarea ei, prin Pronie divină, în România Mare și Biserica Ortodoxă Română . Îndată după apariție, RT va prezenta și o serie de cărți de predică ori de omiletică, va prezenta congrese catehetice ori pastorale și va consemna, de asemenea și o serie de conflicte, mai ales cu strana greco-catolică. Semn limpede că ecumenismul local nu accepta compromisuri tocmai în numele corectitudinii ecumenice, dezvoltând o reală ripostă-inclusiv omiletică, la stări de lucruri care dezorientau poporul. Întreruperea publicației în vremea Războiului ce ne-a adus România Mare nu înseamnă că s-au oprit încurajările și motivările duhovnicești ale Amvonului, mai ales la Catedrala Mitropolitană.

De ce am înscris toate aceste materiale în contextul predicii legate de Catedrală? Pentru că dacă pentru unele avem siguranța că au fost rostite în Catedrală (notate ca atare de noi), altă mare parte dintre predicatorii vremii vor fi ucenicit pe lângă amvonul Catedralei, consemnând o filiație care merită reamintită generațiilor de astăzi. Recunoaștem, în textele editate, ecouri din Zaharia Boiu ori Mitropolitul Sfânt Andrei Șaguna și pentru că asumarea predicii lor nu însemna simplă citare ci și asumarea adevărurilor care constituiau bucuria mărturisirii. Din această cordialitate de geneză duhovnicească aveau să se nască o serie de volume de predici, manuale de retorică vie. Amintim numai o parte dintre autori și din opera lor omiletică, mai ales cei care s-au intersectat cu Amvonul Catedralei și paginile Revistei Teologice. Preluăm într-o ordine alfabetică, citând mai ales din remarcabilul volum al unui profesor și propovăduitor de prestigiu al teologiei românești și implicit al Catedralei sibiene, Părintele Academician Mircea Păcurariu, intitulat „*Dicționarul Teologilor Români*" (DTR) (Sibiu, ed. III, 2014) volumele

care dau statura unora dintre fondatorii omiletice a teologiei românești moderne. Pot fi amintiți astfel Mitropolitul de mai târziu Nicolae Bălan, care avea să-și strângă abia în 1945 (volumul *Mântuiește Doamne poporul Tău*, XVI+252 pg.) și 1947 (volumul *Biserica și viața*, XII+360 pg.) o serie de predici și cuvântări publice și Miron Elie Cristea, viitorul Patriarh, care avea să publice, începând cu 1923 și până în 1939 șase volume de pastorale, predici și cuvântări. Dr. Aurel Crăciunescu, din care vom reproduce primele predici „de Catedrală" consemnate ca atare, era profesor de teologie biblică la Sibiu (1903-1929), hirotonit în 1906- calitate în care va participa la Război ca preot militar și avea să ajungă consilier patriarhal (1929-1943) și secretar general în Ministerul Cultelor (1931)[9]. Nicolae Colan, Trandafir Scorobeț și PolicarpMorușca aveau să ajungă arhierei, asemeni și Dr. Gh. Comșa, care va fi unul dintre cei mai mari episcopi misionari ai Bisericii[10]. Grigorie Cristescu și părinții Scriban aveau să strălucească în viața academică a teologiei românești. Cel puțin Gr. Cristescu avea să marcheze semnificativ cercetarea în domeniul teologiei sociale și cateheticii în aceeași măsură în care a marcat și cultura omiliei[11]. Unul dintre cei publicați de RT, Protopopul militar de mai târziu, Ioan Dăncilă (preot-militar în armata austro-ungară și apoi în Garnizoana din Sibiu, ajuns profesor la Școala de ofițeri de Infanterie din Sibiu) avea să publice volume remarcabile de predici[12] lui alăturându-se preotul misionat Iosif Trifa, întemeietorul *Oastei Domnului*, unul dintre cei mai cunoscuți predicatori ai Catedralei, autorul unor predici populare fără egal și remarcabil condei misionar[13]. Acesta din urmă avea să publice nu mai puțin de 20 de volume de predici, multe ajunse la câte 5 sau 6 ediții. Putem crede că parte din ele au fost rostite de la amvonul Catedralei spre folosul sufletesc al credincioșilor.

Două personalități ale amvonului sibian merită o atenție sporită. Este vorba de I. Broșu și Gh. Maior. Cel dintâi era pomenit deja de Gh. Comșa în a sa Istorie a Predicei la Români alături de Titus Vespasian Gheaja, Iosif Ardeleanu, Zaharia Boiu, Dr. Gh. Popovici-regăsit și în lista noastră, Ioan Nicorescu, David Voniga, Matei Voileanul, Constantin Moldovan, Nicolae Bălan (cu Predici în timp de război), Ioan Lupaș și colegii săi de generație Gheorghe Comșa, Gheorghe Maior, Dr. Ștefan Cioroian, Mihai Păcățian și Iosif Trifa[14]. Acesta analizează volumul *Casa de la Ierihon. Omilii și cuvântări bisericești* (Arad, 1917, 272 pg.) care sperăm să vadă în anul acesta o reeditare sibiană. Concluzia lui Comșa rămâne însă extrm de valabilă și astăzi, la o lectură mai modernă a predicilor lui Broșu: „..predicile lui Broșu au o unitate, un conținut real, o limbă bogată și un fond religios remarcabil. Ele sunt o podoabă a cuvântărilor bisericești luate în accepția cea mai serioasă a cuvântului.[15]"Deloc surprinzător, contribuția cea mai importantă asupra personalității lui I. Broșu ne-o dăruiește Părintele Mircea Păcurariu. În de-acum clasicul său volum de istorie a teologiei și vieții sibiene, „*Cărturari Sibieni de altădată*" (Dacia, Cluj Napoca, 2002) distinsul istoric al Bisericii Ortodoxe Române ne oferă un medalion amplu intitulat: „Un teolog sibian în diplomația românească: Dr. Ioan Broșu"[16]. De aici distingem nu doar momentele din viața fiului de preot din Dârstele Brașovului (născut la 1886) ci și parcursul unei voci omiletice de excepție, foarte bine pregătite în a asuma cuvintele enunațate. Devine doctor în teologie la Cernăuți în 1910, beneficiind de un cerc de colegi și prieteni ce excepție (din care remarcăm pe Silviu Dragomir). Urmează Filozofia la universitățile din Viena, Bonn, Berlin și Roma. Nu are loc, la întoarcerea în țară în 1911, la Institutul Teologic-Pedagogic din Sibiu și ocupă un post modest, de catehet, al elevilor români ce învățau în școlile confesionale luterane și catolice din Sibiu. Silviu Dragomir, cuvinte consemnate în cuvântarea funebră la moartea lui I. Broșu[17] survenită în 1943: „Catehezele sale erau ca o sărbătoare pentru tinerii elevi care ascultau fermecați cuvântul său răspicat și plin de poezie". Nu ne îndoim de aceasta și putem bănui, fără a greși, citind atent Predoslovia volumului de predici amintit, că și intelectualii și curații țărani sibieni prezenți în străните Catedralei vor fi gustat din plin de lumina rostirilor lui. Tot Predoslovia ne indică faptul că predicile au fost rostite la Catedrală la îndemnul și din binecuvântarea Mitropolitului Ioan Mețianu[18]. Curaj pastoral dacă ne reamintim că Dr. Ioan Broșu era mirean cu studii teologice. Drept este că nu era nici singurul mirean ce oferea din tezaurul său vocațional. Dacă urmărim atent lista predicilor selectate vom vedea și numele unei femei profesoara Laura Scriban (*Credința ca forță reală*, 86-89, RT 3/1923). Și nu este singura care propune învățătură prin Biserică. Credem că verbul avântat îl cultiva foarte atent, roadele muncii lui literare fiind și ele remarcabile. Știm de un volum de poezii, *Siluete* greu reperabil azi în bibliotecile țării. Colaborează la Revista Teologică cu o serie de cateheze extrem de bine realizate, scurte cursuri de apologetică și antropologie. Știm că intenționa să finalizeze alte două volume de predici *Eu sunt pământ și cenușe. Scurte cuvântări funebre* și *Cuvântări apologetice pentru tineri* despre care Părintele Mircea Păcurariu crede că nu au fost tipărite.[19]Istoria Neamului avea însă să-l impună altfel decât ca teolog. Verigă puternică a rezistenței naționale în anii grei ai Războiului dintâi mondial, militant la Gazeta Poporului (Foaie politică-culturală), Ioan Broșu se va implica activ în lupta de dezrobire națională și va milita împotriva autonomiei provizorii a Transilvaniei, atât de dragă lui Iuliu Maniu. Ales în Marele Sfat Național Român, Broșu va fi chemat în 1920 la Ministerul de Externe al României, împlinind diverse funcții diplomatice la Berlin și Paris, Berna și Varșovia, apoi ministru plenipotențial, funcție care marchează punctul final al carierei sale politice. Se

stinge în martie 1943 iar înmormântarea sa va prilejui una dintre cele mai frumoase predici de înmormântare din literatura omiletică românească, fiind amintită deja de noi, aparținându-i lui Silviu Dragomir. Rămâne ca reeditarea *Casei din Ierihon* să ne prilejuiască un avânt de cercetare nou, necesar punerii în valoare a acestui excepțional reprezentant al Amvonului Catedralei.

În ce privește pe Părintele Gheorghe Maior dispunem în arhiva personală, oferită de Părintele Mircea Păcurariu, o scrisoare (11 pagini de mână) datată martie 2004, semnată de fiica acestuia, Prof. Felicia Arion (n. Maior). O serie de date noi, remarcabile, sunt extrase de ea din *Memoriile* (nepublicabile) Părintelui Gh. Maior și puse la îndemâna posterității. Sper să reușim o evaluare a epistolei și o publicare a fragmentelor din *Memorii* într-o cercetare ulterioară. Cele mai importante date ne parvin despre Episcopul Nicolae Popovici și despre martirul temnițelor comuniste Ioan D. Sandu, mort în brațele Părintelui Lupaș. Și desigur despre Părintele Profesor Econom Stavrofor Gheorghe Maior (1892-1970). Cele 12 pagini dactilografiate, care urmează scrisorii propriu- zise, sunt un izvor de memorialistică și viață bisericească sibiană. Lor se adaugă copia xerox a unui memoriu de activitate care cuprinde 13 pagini scrise de mână, semnate de Părintele Gh. Maior la Sibiu, în 11 martie 1965, subliniind calitatea sa de consilier patriarhal în pensiune. Ne reținem în a publica întregul memoriu de activitate, el urmând să facă parte dintr-o meritată, credem noi, monografie a omiletului și pedagogului ardelean. Reținem pentru studiul nostru mai ales cărțile de predică: *Predici* (colaborare cerută de diaconul dr. Gh. Comșa- episcopul Grigorie al Aradului), Arad, 1918; *Predici*, ed. II-a, Arad, 1925; *Peste Golgota la înnoire*, predici, II, Arad, 1925; *Pentru zidirea Împărăției lui Dumnezeu*, predici III, Sibiu, 1927. Părintele a excelat și ca pedagog punând în lumina tiparului pagini memorabile. Volumele *Cum am putea crește creștini buni din copii de școală* (Sibiu, 1925), Preotul în școală (Sibiu, 1932), *Educația prin Religie – studiu catehetic* (Sibiu, 1941) și *Religia ortodoxă în școala secundară* (Sibiu, 1941) fiind completate de două volume speciale. Pe unul îl avem la îndemână. Poartă numele *Către elevii mei* și este șapirografiat de doi elevi ai săi, numiți Editori, S. Ciortea și C. Tomescu. El a cunoscut preluări în *Telegraful Român* (cam ½ din volum). Se află în Biblioteca Mitropoliei[20], are 391 pagini și pe ultima avem consemnat: „terminată cu ajutorul lui Dumnezeu astăzi 12 III 1931". Pe pagina de gradă aflăm scrisul și semnătura lui Gh. Maior și dedicația: „Înalt Preasfințitului Părintelui Mitropolit Nicolae în semn de respectuos omagiu filial. Sibiu, Maiu 1931". Sunt abordate subiecte care privesc religia sub aspect practic, personalitatea preotului, lucrarea preotului și misiunile religioase. Nădăjduim din toată inima să realizăm o editare a sa cât mai curând, cu toată bibliografia posibilă. Al doilea volum se află consemnat în memoriul de activitate la capitolul „în Manuscris". Volumul poartă numele *Cuvinte sufletești către tineretul școlar- aduceți pe tineri la Domnul* (exortații la îndemnul Mitropolitului Nicolae Bălan), Sibiu,1932. Nu avem date suplimentare fiind, probabil, în arhiva familiei unde se păstrează și *Memoriile* sale (800 de pagini). Tot în colecția de manuscrise se păstrează și volumele *Stropi de apă vie*- învățături creștine pentru popor și *Așa zice Domnul*- predici scurte. Lor se adaugă 20 de conferințe religioase și culturale și patru conferințe despre Andrei Șaguna. Dar activitatea sa editorială este vastă: material intuitiv pentru studiul istoriei Bibliei (Sibiu, 1925), cateheze morale (*Smerenia*, Sibiu, 1937) și multe, foarte atente librete de teatru (*Mănăstirea Argeșului* 5 acte, Arad, 1926, reeditată în 1943, 731 file; *Cele 12 fiice de împărat și palatul fermecat*, feerie, 4 acte, Arad, 1926; *Nicu Bîrseanu*, dramă în 5 acte, două părți, în mss; *Maran-ata*, piesă tragi-comică fantastică, 4 acte, București, 1945, mss). S-a remarcat ca un culegător și editor de colinde și poezie populară. Și m-am limitat la cele lucrate până în 1925. Multe aveau să fie lucrate în București și Sibiu, mai cu seamă piese de teatru, referate însușite de Sfântul Sinod în comisiile sale de educație și pastorală. Credem însă că pentru studiul nostru în ce privește predicatorii Catedralei este suficient, dorind însă să remarcăm vastul orizont de dezvoltare și afirmare al acestora. Părintele Gh. Maior consemna circa 2643 de rostiri improvizate, predici originale și una din Sf. Ioan Gură de Aur, cu sute de locașuri în care a propovăduit. Acestora se adaugă 10.000 de lecțiuni de religie rostite fără manual, după programă de religie proprie (aprobată de cons.Arhiepiscopesc și de conferința profesorală a Șc.normale A. Șaguna). Poate așa înțelegem mai bine cum de radia cultură amvonul catedralei Mitropolitane, de ce în jurul propovăduirii de acolo se strângeau energiile umane care mai apoi au rezistat ideologizării comuniste.

Nu puteam încheia acest scurt periplu în bibliografia predicii ardelene la amvonul Catedralei Mitropolitane fără să propun trei texte de început ale acestei propovăduiri. Ele ne arată forma, fondul și valoarea teologică a propovăduirii în anii de început ale catedralei, statura culturală și teologică a predicatorilor putând fi conturată cu precizie. Oameni aleși, cu predici alese, construite cu precizia unei mărturii de credință. Atomii logosului lor încă mai palpită în înaltul de cer al catedralei. Adăugăm acestor gânduri trei „recuperări" din predicile vremii de început ale Catedralei.

Pr. conf. univ. dr. Constantin Necula

Predică pentru ziua a doua de Paști

Iubiți Creștini,

«Christos a înviat!» sunt cuvintele cu cari se întâmpină și salută creștinii în zilele acestea de mare sărbătoare.

«Christos a înviat!» sună pe buzele și dela inima tuturor acelora, cari mai au în sufletul lor încă puțină credință adevărată în Dumnezeu și unul născut fiu al său.

«Christos a înviat!» este salutarea de pace și dragoste a tuturor fiilor adevărați ai bisericei creștine. - «Christos a înviat!» sunt cuvintele cele dintâi, sunt vestea cea dintâi, care au auzit-o învățăceii Domnului despre bunul lor învățător, prin rostul preacuratei fecioare Maria. Preasfânta fecioară venind dela mormântul lui Isus, prin aceste cuvinte vestește faptul cel mare, minunea minunilor, plinită în pământul făgăduinței. Cel chinuit și batjocorit, cel răstignit, cel ce și-a vărsat sângele pe cruce pentru păcatele oamenilor, acela s'a sculat din mormânt, după cum ne spune și ap. Pavel: «Acela care s'a dat pentru păcatele noastre, s'a sculat pentru îndreptarea noastră» (Rom. 4.25). Isus Christos Mântuitorul a înviat din morți ca un biruitor al morții, ca un împărat al ceriului și al pământului. Dătătoriul de vieață a înviat din morți ca să dea omului vieață vecinică.

Ceriul cu îngerii și pământul cu oamenii se bucură și dau mărire lui Dumnezeu, căci iată a venit pacea și libertatea, dragostea și adevărul pe pământ, ca să se sălășluiască între oameni.

I.

Învățătorul cel atotbun și atotsfânt, carele a suferit martiriul dela oameni pentru învățăturile sale mântuitoare și fericitoare, iată a venit din moarte iarăș la vieață, dintre morți a venit între cei vii, între oameni, și iarăș numai și numai pentru oameni. Ierusalimul s'a cutremurat, poporul jidovesc s'a tulburat, frică și cutremur a cuprins sufletele fariseilor și cărturarilor jidovi. Cum adică, acela carele a fost judecat și osândit de dânșii la moarte, al cărui mormânt ei l-au sigilat și l-au păzit prin ostași, acela în loc de a fi pierdut pe veci, acum, cu dela sine putere, a înviat, s'a sculat din morți și ieșind din mormânt iar umblă printre oameni, iar cutează a propovădui cuvântul evangheliei mântuirii, cuvântul vieții celei veșnice, cu putere îndoită. În loc de a înceta sminteala aceasta despre Isus și în loc de a fi putut pune capăt împărăției celei nouă, vestită de acel Isus, iată că această împărăție se întemeiază și mai tare, se întărește, ba chiar își lățește hotarele sale, iar dânșii, cei puternici ai poporului jidovesc, trebue să mărturisească, că sunt niște nemernici și neputincioși. Negura și întunerecul nopții fug și se împrăștie dinaintea puterii soarelui dătător de vieață, și adevărul vieții vecinice iasă din mormânt.

Ca un trăsnet din înălțimile cerului senin, ca un fulger din văzduhul limpede, vine peste întreg poporul jidovesc vestea cea minunată a învierii Domnului. Nici nu putea să fie după placul și după dorința celor din legea jidovească fapta aceasta a mântuirii. Dânșii doar credeau și susțineau, că numai dânșii sunt meniți și aleși spre a fi părtași de fericire, numai dânșii pot fi popor ales a lui Dumnezeu, fiii cei adevărați și moșteni împărăției ceriurilor. Și acum Isus Christos Mântuitorul lumii nu pune margini împărăției aduse de dânsul, dragostea lui dumnezeiască nu cunoaște hotare, păstorul cel atotbun nu închide raiul, fericirea și împărăția ceriurilor naintea nimănui. Raiul, fericirea vecinică, împărăția ceriurilor, împărăția luminei, a vieții, se deschide și rămâne deschisă tuturor acelora cari o voesc, mântuirea se împărtășește tuturor acelora cari o caută cu inimă curată. Toți oamenii sunt deopotrivă fii ai lui Dumnezeu, toți pot fi deopotrivă buni și deopotrivă vrednici de a se apropia de Domnul, toți pot să se împărtășească în mod egal de iubirea tatălui ceresc. Jidovii nu puteau pricepe cum de se poate așa ceva, în mintea lor această egalitate nu putea să încapă; iar istoria ne învață și ne dovedește deja de 2000 de ani, că aceasta e adevărat, așa s'a întâmplat, așa s'a făcut, și azi așa este și în veci așa va fi: toți sunt deopotrivă înaintea lui Dumnezeu, și fiecare după vrednicia sa proprie e răsplătit de Dumnezeu.

Egoismul și răutatea jidovilor sunt batjocorite, templul și fala Sionului jidovesc cad în ruine, și măreață se înalță biserica religiunei creștine, ca un monument vecinic al păcii și al iubirii. Zadarnice sunt uneltirile vrășmașe ale jidovilor în decurs de veacuri, zadarnice sunt uneltirile vrășmașe ale oamenilor abătuți dela credința adevărată, zadarnic voește duhul vremii să sgudue temeliile neclintite ale bisericei; biserica lui Christos, ca biserică a dragostei și a păcii, stă și rămâne vecinică, după cuvintele întemeietorului ei: «Nici porțile iadului nu o vor dărâma pe ea».

Nu poate lanțul greu al iernii geroase să țină natura încătușată, când soarele cald și dătător de vieață al primăverei frumoase rechiamă natura la înviere, la vieață, la libertate. Nu poate nici adevărul să rămână ascuns în temnița întunecată, când dreptatea cea vecinică rupe lanțul și lăcatul de fier, pus prin uneltire omenească.

La bunătatea și la inima cea blândă a lui Isus Christos toți pot veni și toți pot afla adăpost: cei osteniți, odihnă trupului și sufletului, cei întristați mângâiere și bucurie, cei răniți alinarea durerilor, căci plin de iubire nemărginită, el chiamă pe toți zicând: «Veniți la mine toți cei osteniți și însărcinați și vă voiu odihni pe voi» Matei, 11 27. Tot cel ce voește a se apropia de Domnul o poate face, de va dovedi credință adevărată.

II.

Învierea Mântuitorului nostru din morți, iubiților creștini, este sigiliul mântuirii noastre. Prin învierea sa a învins moartea carea stăpânea pe om dela Adam. Apostolul Pavel ne spune: «Precum prin om a venit moartea prin om a venit și învierea morților, căci precum toți cei întru Adam mor, așa și toți cei întru Christos vor învia». (Cor. 15.21, 19). Prin învierea sa s'a dovedit de Dumnezeu adevărat, și s'a adeverit mărturisirea sutașului «cu adevărat fiu al lui Dumnezeu a fost acesta». Născut din preacurata fecioară, curat și

fără de păcat, ba chiar și de umbra păcatului fiind lipsit, pe dânsul moartea nici nu l-a putut stăpâni. Stăpân fiind al ceriului și al pământului, chiar în iad s'a pogorât, ca să slobozească pe cei robiți din păcat și să-i aducă din moartea vecinică la viață vecinică.

Precum vestea cea minunată a nașterii în iesle, așa și vestea cea minunată a învierii din morți se lățește și vestește de îngeri și de oameni în cele patru părți ale lumii, trezind bucurie și nădejde sfântă în tot sufletul curat și în toată inima simțitoare. Îngerii șezând pe piatra mormântului vestesc mironosițelor, mironosițele spun învățăceilor, iar învățăceii, întăriți de Duhul Sfânt și trimiși de Domnul, merg în toată lumea și vestesc la toată făptura pe Isus cel înviat din morți. Vestea învierii trezește omenimea din somnul cel greu și omul din nou pornește pe calea ce duce la adevăr și fericire, dar nu mai mult dibuind și pipăind prin întunerecul neștiinței sale, ci pe calea cea arătată și luminată de Domnul, având pe drumul acesta toiag de apărare și sprijinire, credința în Isus Christos, credința în ajutorul și bunătatea sa cea nemărginită. Omul pleacă spre steagul fâlfâitor al luminii și al dreptății, având ajutorul Domnului, armă de nebiruită biruință, și având totodată siguranța, că cu fiecare clipă se apropie tot mai mult de izvorul vieții, de fericirea deplină, căci știe, că prin învierea Domnului toată noaptea și tot întunerecul se schimbă în lumină: o viață nouă încolțește în pământul eliberat de sub jug.

Înșiși oamenii ne dovedesc, că vestea învierii trezește deosebite sentimente între dânșii. Pe cei buni și curați cu inima îi cuprinde bucurie și plăcere. Pe cei răi, frică și ură, căci a înviat Domnul cel a toate știutor și răsplătitor a toate, dânșii se tem de descoperirea faptelor lor săvârșite în întunerecul conștiinței lor, se tem de lumina cea puternică, carea arată toate în înfățișarea lor adevărată. Cel rău în conștiința sa nici nu poate iubi pe cel care îi vădește și descopere toate faptele și îi arată meritele adevărate. Ca o suflare dătătoare de viață străbate învierea în lumea întreagă. Prin dânsa se dovedește că toate cele prezise de proroci sunt adevărate, că cel trimis de tatăl cel ceresc, e Dumnezeu adevărat, e Mântuitorul Mesia cel prezis, că adevărata credință e cea mărturisită de Domnul Isus, credința în unul adevăratul Dumnezeu. Această credință se întărește în inimile tuturor oamenilor, și printr'ânsa sufletele câștigă de a se apropia cu îndrăzneală de Dumnezeu.

Ca Dumnezeu adevărat s'a dovedit pe sine prin întreaga viața sa și prin învierea sa, ca Dumnezeu adevărat îl vădesc, îl arată învățăceii lui, după înălțarea la cer. Învățăceii prin numele și în numele lui Isus fac minuni. Prin puterea primită dela învățătorul lor din pescari neînvățați se fac tot atâția învățători puternici ai omenimei, cari învață ca unii cari au putere dela Dumnezeu și nu dela oameni. Prin învățăturile lor primite dela Domnul, spre a le împărtăși oamenilor, dânșii schimbă toată înfățoșarea lumei, după cum ne spun sfinții părinți: «Prin evanghelia Domnului flacăra iadului se potolește, boldul păcatului se pierde, puterea morții se nimicește, șerpele amăgitor amuțește în prav, și piere în svârcoliri neputincioase, peșterile de tâlhari se prefac în temple de pace, mormintele batjocurite ale martirilor credinței în paturi de trandafiri, din păgânii plini de patimi se fac eroii și martirii creștinismului». În locul egoismului cras al păgânismului și jidovismului, se dă principiul: iubiți-vă între olaltă, iar porunca cea mai mare e: să iubești pe Domnul Dumnezeul tău și pe deaproapele tău ca însuți pe tine. Frumos și maiestos răsare în amurg viața creștină adevărată, și sufletul cu extaz și fericire în viitoarea împărăție a nemurirei.

III.

Întreaga viață a Mântuitorului nostru se desfășură înaintea ochilor noștri ca un câmp plin de roduri bogate și fericitoare, ca o pajiște plină de flori mirositoare și neperitoare. Și de aceste toate noi oamenii putem avea parte, căci pentru noi sunt date toate acestea, și în schimb ni se cere numai credință adevărată, mărturisită prin faptele noastre. Dacă noi, iubiților creștini, cerem dela aceia, cărora le-am făcut vr'un bine trecător, ca dânșii să fie față de noi cu credință, cu cât mai mult poate să o ceară aceasta dela noi acela, carele ne-a dăruit nouă darurile vieții și ale fericirii vecinice, care zilnic dovedește față de noi îndurare și bunătate nemărginită. Credință cerea Mântuitorul dela aceia, cari se apropiau de dânsul ca să-i învețe și să-i vindece, și dela noi încă se cere credință creștinească adevărată.

Zilele sărbării învierii Domnului trebuie însă să ne clarifice, că în timpul de acum aproape toate însușirile trecătoare și calitățile vremelnice le vedem mai mult îngrijite și prețuite de oameni, iar credința adevărată nu e prețuită și mărturisită, pare că a rămas în trecutul frumos și glorios al bisericei noastre, și acum ea mai mult tânjește decât viețuește în sufletele fiilor bisericei. Mulți se fălesc cu buzele lor, că au credință, și chiar voesc să folosească credința ca o podoabă, o decorație frumoasă și atrăgătoare, cu care să se mândrească din când în când, la sărbători mari. Unii ca aceștia îndrăznesc chiar a avea convingerea, că având o astfel de credință au plinit pe deplin, ba poate au și întrecut măsura datorințelor lor creștinești. Unii ca aceștia uită că Mântuitorul după temeinicia credinței lor răsplătea și ajuta pe oameni. Dânșii uită de cuvintele zise către bolnava vindecată: «Credința ta te-a mântuit»; de cuvintele zise către părintele rugător pentru fiul său muribund: «Fie ție după credința ta». Da, iubiților, creștini, după credința noastră ne va răsplăti nouă Domnul la timpul său, după credința noastră va fi judecată viața noastră pământească. Însăș viața noastră ne învață și ne dovedește lipsa credinței. Celce nu are credință adevărată nu are liniște nici aici pe pământ, căci neavând credință în Dumnezeu, în cine se va încrede cu tărie în zilele năcazurilor, unde va căuta scăpare și mângâere în zilele tristeței și amarului. Că ce înseamnă a avea credință adevărată, și că ce putere

are ea, numai atunci putem judeca, când vine peste noi greul vieții, cu dureri și necazuri, atunci cu toții știm cere ajutorul Domnului. Noi în zile de durere și necazuri ne aducem aminte de Domnul, în zile de bucurie și îndestulire însă nu aflăm de lipsă a avea credință și mai ales a o mărturisi. Noi ne mai și amăgim, că purtarea noastră poate rămânea nerăsplătită. Nu e așa! Răsplata nu rămâne, și noi să nu ne mirăm când rugăciunile noastre – pe cari noi credem a le fi rostit cu inimă ferbinte și cu suflet curat – rămân neascultate de Dumnezeu și cererile nu ni se plinesc. Să nu credem, că cercetând numai în sărbători mari lăcașul dumnezeesc și aducându-ne cererile înaintea tronului ceresc, suntem deja îndreptățiți a aștepta plinirea lor. Stăm departe de adevăr. Dacă noi avem rar și puțin timp pentru Dumnezeu, pentru mărturisirea credinței noastre, apoi să nu cerem ca făcătorul ceriului și al pământului cel atotdrept, în fiecare clipă a dorirlor noastre să ne stea în ajutor, plinind pe deplin tot ce cerem. Cine nu are timp ca în toate zilele de bucurie să-și aducă aminte și să mulțămească lui Dumnezeu prin mărturisirea faptică a credinței sale, acela nici în zile de necazuri să nu aștepte împlinirea tuturor cererilor sale. Credința adevărată faptic mărturisită, e pentru om ca un far luminător pe marea vieții noastre. Precum se ridică luceafărul de seară pe ceriu și străbate cu razele sale în pădurea umbroasă, și precum luna plină revarsă lumina sa în întunerecul nopții negre, luminând cărările singuratice, tot așa se ridică și credința pe ceriul vieții noastre pământești, și razele ei străbătând în întunerecul vieții noastre dau sufletului nostru lumina adevărată a mântuirii. Credința în Dumnezeu tatăl și cel trimis al lui, adică în fiiul cel înviat din morți să ne însoțească pe toate căile vieții noastre pământești.

Acum când firea și natura întreagă reînvie și ne aduce și ea aminte de învierea Domnului, să reînvie și credința noastră spre mântuirea sufletului nostru și spre câștigarea vieții cei de veci. Credința adevărată în fiul cel preasfânt al Tatălui să ne însoțească și să ne întărească toate zilele vieții noastre, ca la învierea a doua să înviem și noi spre vieața de veci, ca să luăm moștenirea fiască, primiți fiind de judecătorul cel atotdrept, prin cuvintele: Veniți binecuvântații părintelui, de moșteniți împărăția ceriurilor, carea este gătită vouă dela întemeierea lumei. Amin.

Prof. Crăciunescu

(Rostită în catedrala din Sibiiu, a doua zi de Paști a. 1907)

Cuvântarea

Părintelui protosincel Dr. Elie Miron Cristea, ținută în catedrala română din Sibiiu în sfânta liturghie din 12 Octombrie 1909, celebrată din incidentul deschiderii adunării generale a «Asociațiunii» etc.

În numele Tatălui și-a Fiiului și-a Sf. Duh…
«Poporul, cel ce ședea în întuneric a văzut
lumină mare, și celor ce ședeau în locul și
în umbra morții li-a răsărit lumină.»

Înaltpreasfinținte! Iubiți ascultători!

Un vechiu slujitor la altarul catedralei noastre metropolitane, pe atunci în Alba-Julia, anume metrop. Simion Ștefan, a fost cel dintâi, care încă la an. 1648 a constatat lipsa unei desvoltări unitare a limbei noastre naționale.

În «*predisloviacătră cetitori*» dela traducerea românească a Noului Testament (pct. 4) declară el în deplină cunoștință de cauză, «*că cuvintele trebue să fie ca banii; că banii aceia sunt bani, cari umblă în toate țările; așa și cuvintele acelea sunt bune, care le înțeleg toți*».

În consecința acestui adevăr arată el, că «ni-am silit încât am putut să izvodim așa, cum se înțeleagă toți»; dară – lipsind cuvintele românești sau necunoscându-le – a trebuit adeseori să păstreze numirea străină din originalul folosit la traducere. Și – dacă nu a putut scrie atunci pe înțelesul tuturor – zice el - «vina este a se căuta la acela, care pe Români ni-a împrăștiat în atâtea părți și ni-a amestecat cu atâtea alte limbi».

Cu toată constatarea aceasta clară și hotărâtă, abia numai după veacuri ne-au îngăduit împrejurările trecutului vitreg a ne întemeia *unele așezăminte culturale*, în cari limba noastră românească să fie *întrebuințată* numai.

Dară desvoltarea și cultivarea limbei o mijlocesc productele literaturei naționale; și aceasta se desvoaltă și înflorește acolo, unde există terenul prielnic și rodnic pentru o cultură generală. Iară o însoțire a puterilor pentru a ușora desvoltarealiteraturei române și a culturei poporului român abia s'a putut înființa la 1861.

Partea leului la crearea acestei instituțiuni a avut-o tot un mare arhiereu al nostru, nemuritorul Șaguna. Tânărul pretore și acum octogenarul academician Ioan cav. de Pușcariu a dat ideea unei asemenea însoțiri într'o corespondență trimisă «Telegr. Român» din Veneția, în țara Făgărașului, unde trăia pe atunci; iar neadormitul nostru arhiereu Andreiu a îmbrățișat această idee cu toată căldura, a inițiat toți pașii pentru întruparea ei, suflând din duhul său cel dătător de viață în toată mișcarea pornită în jurul întemeierii «Asociațiunii» de azi.

Aflându-ne în pragul centenarului lui Șaguna, a cărui prăznuire se începe zilele viitoare, îndatorați trebue să ne simțim mai ales noi – adânc recunoscători slugitori ai bisericei - a scoate în deosebi acum la iveală fie și numai în treacăt, momentele mai însemnate din jurul întemeierii acestui așezământ; arătând cum cei 180 fruntași Români – cari au iscălit rugarea lor dela 10 Mai 1860 către locotenența cesaro regească din Sibiiu,

pentru a se încuviința ținerea unei consfătuiri prealabile în scopul infiinţării Asociaţiunii – au cerut, ca să trimită răspunsul episcopului Șaguna, convinși fiind toți de puterea creatoare, ce zace în mâinile acestui bărbat.

Șaguna – primind răspunsul – a lucrat proiectul prealabil de statute și la 6 Decembrie 1860 l-a transpus pe calea aceleași locotenențe ardelene la Coroană, spre cuvenita ei orientare asupra scopului urmărit.

Șaguna este acela, carele în toamna anului 1860, reîntorcându-se acasă dela Viena, ne spune că s'a informat «pe cale privată despre modul, carele să ne înlesnească ajungerea scopului la înfiinţânda Asociaţiune, ce așa cu sete mare o dorim».

Șaguna a convocat, deschis și condus în 9, 21 Martie 1861 conferența pentru facerea pregătirilor și statorirea definitivă a statutelor. Conferența s'a ținut în casele Seminarului de atunci. Întreg statul major al lui Șaguna era în jurul lui la acea conferență. Șaguna cu acel prilej a binecuvântat cu mâna sa norocoasă primul început, zicând: «din parte-mi mă oblig că voiu sprijini scopul Asociaţiunii noastre, încât va sta în puterile mele, căci aici voiu fi norocos a auzi sunetele cele dulci ale limbei mele materne, care la streini nu s'au învrednicit de atenţiune, însă acelea cu atât mai scumpe sunt inimei mele».

De aceea nemuritorul George Barițiu mulțumește lui Șaguna «pentru ostenelele și sacrificiile, ce a binevoit, precum în nenumărate alte cazuri, așa și cu ocaziunea aceasta a le aduce în cauza națiunii; și îl roagă să primească și mai departe purtarea treburilor în privința Asociaţiunii cestionate până la deplina înființare…»

Șaguna a trimis proiectul definitiv de statute, cerând aprobarea. El a convocat și condus adunarea de inaugurare și constituire a «Asociaţiunii» din 23 Octombrie (4 Noemvrie) 1861, carea s'a ținut tot în casele Seminarului.

Șaguna a fost ales întâiul ei președinte, în care calitate a funcționat mai mulți ani, învingând greutățile începutului și pornind mersul normal al afacerilor.

Tot *Șaguna* a pus la dispoziția Asociaţiunii întâiul local pentru birou: cancelarie, arhiv și bibliotecă, adaptând anume o odae a Seminarului său eparhial spre scopul acesta, ca astfel neîntrerupt să aibă sub aripile sale ocrotitoare noul așezământ.

Șaguna a fost acela, care s'a despărțit de fruntașii, cari au luat parte la inaugurare, cu cuvintele calde și pline de înțeles: «*să ne reîntâlnim la masa mamei noastre comune; să ne îndulcim de limba, naționalitatea și de toate câte sunt ale Românului.* Luați sama, în ce momente și în care epocă vieţuim. Popoarele mai ,nainte au putut trăi fără literatură; iar astăzi așa ceva este curat peste putință; …să nu uităm că puterea minții și a geniului, științele și artele sunt, cari în zilele noastre dau popoarelor tăria și le asigură viitorul».

Pentru aceste merite ale lui Șaguna, înflăcăratul Român, *Tim. Cipariu* încheie constituanta cu o caldă mulțămită la adresa lui Șaguna, invitând pe toți, să dorească «*acelui mare bărbat al națiunii, - carele dela început cu căldură a cuprins la sinu-și și fără preget a condus până în momentul de acum idea acestei Asociaţiuni, - din inimă călduroasă, cu sinceritate nefățărită și cu resunet străbătător, ca cel ce l-a înălțat la această mare treaptă, să-i insufle purtare de grijă părintească, pentru națiunea română, nu numai în cele sfinte și dzeești, ci și în cele ce se țin de bunăstarea unui popor demn de o soartă mai bună…* În fine îl roagă, să binevoiască a cuprinde și a adăposti, a ajuta și a sprijini această tinără societate, pe care o a iubit și o a ocrotit dela leagăn până în momentul de față, când trece la realitate».

Iubiți ascultători!

Eu cred, că și numai din înșirarea acestor momente v'ați ales toți cu convingerea că marele nostru arhiereu Andreiu este și adevăratul întemeietor al Asociaţiunii de azi.

Am constatat acest adevăr, deoparte condus de sf. datorință de a vă învita pe toți, cei întruniți la adunarea generală a Asociaţiunii din 1909, ca să acoperim și pe calea aceasta și dela acest loc sfânt cu o floare de adâncă recunoștință memoria marelui bărbat al bisericei și neamului; iar de altă parte am voit să reînviez – nu cu glasul meu debil – ci prin însăși cuvintele calde ale lui Șaguna, venite din altă lume, interesul pentru Asociaţiune și pentru cultura noastră națională; căci ce poate fi pentru noi azi mai convingător, decât reaprinderea unor schintei din mintea luminată a lui Șaguna, și ce poate fi mai mișcător decât atingerea razelor calde din sufletului lui dătător de viață?

*

Pașii lui Șaguna au fost în privința aceasta însoțiți de sprijinul puternic și unanim al tuturor fruntașilor Români, fără deosebire de confesiune, și îndeosebi de ajutorul valoros al metropolitului Iosif Sterca Șuluț dela Blaj.

Sub impresiunea frumosului avânt și a puternicei solidarități, manifestate de toți Românii, mulți fruntași și-au zis atunci cu evang. Mateiu: «Poporul (nostru) cel ce ședea în întuneric a văzut lumină mare, și celor din întuneric și din umbra morții le-a răsărit lumină» spre mântuirea lor.

Această lumină – credeau ei – s'a aprins poporului nostru prin «Asociaţiune».

Dacă aruncăm o privire peste trecutul ei de 40 de ani, trebue cu plăcere să constatăm, că «Asociaţiunea» a făcut multe lucruri bune și de folos. A adunat documente privitoare la trecutul nostru; a publicat reviste; a tipărit cărți științifice și poporale; a întemeiat o școală civilă de fete, de mare folos pentru clasa noastră inteligentă; a împărțit ajutoare la tineri de bune speranțe; a făcut începutul unui muzeu național; a întemeiat biblioteci poporale în o mulțime de comune; a început mai ales în anii din urmă a străbate mai adânc în masele mari ale poporului nostru, sădind sămânța unei culturi

temeinice și sănătoase.

Cu toate că acestea sub raportul uriașelor noastre trebuințe e prea puțin rezultatul, la care am putut ajunge în curs de 40 de ani.

*

Cauza principală este a se căuta fără îndoială în *puținul sprijin moral și material al marelui public românesc.*

Focul primului entuziasm s'a domolit; interesul multora s'a răcit. Îndemnul marelui Andreiu din cuvintele: «*Să ne întâlnim la mama noastră comună*» l-au uitat tocmai aceia, cari aveau datorința a sta în frunte și a ne încuraja cu înfățișarea lor.

Avem – nu-i vorbă – și azi bărbați aleși, cari cu desinteres muncesc pe terenul culturei noastre naționale; dar pe aceștia «*puțini buni*», pare că îi întâlnim pretutindenea, atât la muncă spirituală, cât și la jertfele materiale, ce ni se cer pentru scopurile ideale ale poporului.

Afară de acești «*puțini buni*» însă, mai există mulți bărbați români, care dela popor și-au câștigat în timp relativ scurt zeci de mii avere, și în schimb nu dau nimic pentru înaintarea lui, sau apoi – când la 500 ani se zidește o asemenea catedrală, ca cea de față – barometrul însuflețirii lor naționale se ridică cel mult până la 20-30 cor. Încolo însă nu se lipsesc de nici o plăcere ușoară, oricât ar fi de costisitoare.

O asemenea nepăsare față de așezămintele, dela cari atârnă viitorul nostru, nu mai poate fi tolerată. Cercurile noastre conducătoare trebue să tindă spre maturitatea de a ști face selecțiunea cuvenită între oameni, dacă vrem un progres mai vădit.

Un înțelept neamț din zilele noastre[21], meditând asupra stării neamului său, constată durerosul adevăr: «În Germania poți fi foarte bogat, incult, poți să nu fi dispus la nici o jertfă pentru vre-un scop cultural, fără ca să te expui disprețului obștesc. Acest nou soiu de bogăție a așezat vieața socială pe o bază curat materială și a prefăcut-o într'un blăstăm pentru ceice nu pot scăpa de înrâurirea ei».

O asemenea concepție revarsă mult rău în vieața socială a oricărui popor. Și dacă un neamț cu 60 de milioane de suflete, cu cultură de veacuri, cu averi mari la spate, vorbește așa, cum să vorbim noi, fiii unui popor mic și în toate privințele înapoiat, mai ales că și noi zilnic putem vedea cum oameni fără nici o vrednicie, cari n'au jertfit nimic, nici muncă spirituală nici alt sacrificiu de samă, pentru un scop ideal, se ridică sus pe scara ierarhică a vieții noastre sociale, unde produc mai mult rău, ca și dacă n'ar fi de loc.

Asemenea tipuri găsim multe în clasele de sus; iar cele de mijloc au acceptat mai ales la noi Românii de dincoace de Carpați, un rău obiceiu străin, învățul chefurilor fără saț. Este general și tipic cazul următor: E de pildă târg de săptămână în oarecare orășel de provincie. Amurgul își întinde umbrele sale peste șatrele despoiate de cumpărători. Târgoveții cu pași repezi au plecat spre satele lor. Numai dinaintea restaurantului cutare, așteaptă de ciasuri 2-3 trăsuri nemișcate, pentru că proprietarii lor: dascăli, notari, negustori, ba durere chiar și preoți, încă n'au fost în stare a goli până în fund vinul din buticica cârciumarului; încât până și la încălecare, noaptea târziu, au trebuit să mai golească în uliță câte un păhar două de vin.

Pentru asemenea lucruri sunt bani; iar «Asociațiunea» după 40 de ani de existență abia are din trei milioane de Români 1909 membri.

*

Această rușine nu se mai poate ascunde. Ea trebuie recunoscută.

Așa nu mai merge. Dacă ne iubim sincer, trebue toți să-și arete însuflețirea nu cu gura, ci cu fapta. Când dulcea noastră limbă este strâmtorată, nu-i iertat nimănui să stee nepăsător, ci toți sunt datori a sări cu ce pot în ajutorul așezămintelor chemate a o cultiva, căci ea e o mare comoară a neamului.

Înflăcăratul T. Cipariu pare că ne șoptește din mormântul său cuvintele de încurajare, cu cari s'a încheiat Constituanta «Asociațiunii».

…«un tesaur neprețuit… un tesaur născut cu noi dela țițele maicei noastre, dulce ca sărutările măicuțelor, când ne aplecau la sînul lor, tesaur mai scump decât vieața, tesaur – care de… l-am perde, de vom suferi vre-odată, ca cineva cu puterea, au cu înșălăciunea, au cu momele, să ni-l răpiască din mânilor noastre, – atunci mai bine, mai bine să ne înghită pământul de vii; să ne adunăm la părinții noștri cu acea mângăere, că nu am trădat cea mai scumpă ereditate, fără de care nu am fi demni a ne numi fiii lor: limbă românească».

Așa trebue să judece astăzi toți, oricare ar fi poziția lor, oricare ar fi viitorul, ce-i așteaptă și oricari ar fi săgețile, ce se pot îndrepta împotriva lor.

Trebue deci toți – fără deosebire – să ascultăm în această privință de îndemnul apostolului Iacob, care ne zice: «Fiți făptuitorii cuvântului, iar nu numai ascultătorii lui amăgindu-vă pe voi înși-vă» (I. 22).

Câmpul e întins și lat; ogorul încă-i înțelenit; munca ce se cere e grea. Deci toți trebue să între în șirul celor ce jertfesc ori muncesc pentru cultura națională, întemeiată pe tradițiile puternice ale vieți noastre creștinești și ale literaturii bisericești, precum și pe izvorul cel nesecat al literaturii poporale.

Viitorul fiecărui popor zace în propriile sale rădăcini; deci spre a întări aceste rădăcini trebue să ne coborâm toți, în masele mari ale poporului și – conform programului statorit pentru Asociațiune de însuși Șaguna «să deșteptăm prin mijloace naționale facultățile, va să zică, cugetările cele senine și serioase în poporul nostru, ca să cunoască ființa sa și destinația sa, și să o știe întrebuința spre tot binele, precum și alte nații fac astăzi aceasta și precum este spiritul cel civilizator al veacului».

Căci nefăcând aceasta – va trebui cu durere să aplicăm și în viitoarele manifestațiuni ale vieții publice din această țară la cea mai mare parte a poporului nostru cuvintele proroculuí Osia: «Tace poporul, căci n'are știință», (IV-6) adică n'are cultura de lipsă; doarme. Înțeleptul bărbat de stat ungar Franc. Deák a zis odată: «În timpul nostru numai acea națiune are viitor politic sigur, care se nizuește serios a se ridica la nivelul culturii generale, și a înainta mereu pe acest nivel».

Deci «minte, minte, (adică cultură) mărită națiune română, dacă vreai să te ridici din somnul cel de moarte la un viitor mai bun!»

*

Cu acestea încheind rog pe Părintele cel ceresc, acela ce a trimis pe prea Sf. său Duh preste apostoli, dându-le putința a învăța pe fiecare popor în limba sa proprie, ca să binecuvinteze toate așezămintele noastre culturale și îndeosebi «Asociațiunea pentru literatura română și cultura poporului român», care azi și mâne își ține în orașul nostru adunarea sa generală, precum și pe toți bărbații, cari muncesc ori jertfesc pentru cultura noastră națională, singurul mijloc, ce – pe acest pământ – ne poate trece la limanul de mântuire, spre care de atâta vreme nizuim. Amin.

Predica despre Post,

rostită în Catedrala din Sibiu la 22 Decembrie st. n. 1907.

Iubiților creștini!

În una din Duminecile trecute, V'am amintit prin câteva cuvinte, despre unul din momentele cele mai însemnate din vieața noastră creștinească, adică despre *post.* Să ne ocupăm azi mai de aproape cu acest moment atât de valoros în vieața creștinească. Să vedem, care este originea lui, ce scop are, și cum are să fie plinit postul adevărat.

În Sf. Scriptură, aflăm o mulțime de îndrumări și însemnări referitoare la post. Să ne amintim din Istoria biblică numai unele din acele momente, pe cari toți le-am învățat și le știm din copilăria noastră. Știm cu toții, că deja Moisi a postit 40 de zile înainte de-a primi tablele legii în muntele Sinai. Dumnezeu i-a dat poruncă, ca să se curățească el și să poruncească și poporului ca să se curățească prin post, prin rugăciuni și prin spălare, pentru a putea primi în mod demn legea dumnezeiască. Apoi Moisi, ca legiuitor, institue postul ca lege obligătoare pentru poporul său, și poporul izrailtean păstrează strâns și plinește conștiențios această poruncă. Iar când jidovii, în răutatea lor, se abat dela calea bună, părăsind pe Dumnezeu și închinându-se idolilor, Dumnezeu le trimite bărbați aleși, *proroci*, cari prin faptă și cuvânt îndeamnă poporul, să se lapede de păcat și curățindu-se prin post și rugăciune, să se întoarcă la credința adevărată și să aducă jertfă adevărată. ‚Naintea sărbătorilor mari, pentru a putea ține cu deplină cuviință sărbătoarea, se prescria curățire prin post și rugăciuni premergătoare. Prorocii Ilie, Ioil, Isaia, Daniil și alții, înșiși țin post, și-l prescriu tuturora cari voiesc să poarte numele de fiii credincioși ai lui Izrail. Tot Sf. Scriptură ne arată, că de câteori poporul izraelitean, ținea credința adevărată, urma căile și cărările Domnului, ținând în sfințenie postul, și recunoscându-l ca cel mai bun mijloc de căință și îndreptare. Așezați fiind în țeara făgăduinței, au postit, dar și mai mult au postit fiind în robia babilonică. Când a fost să se reîntoarcă din robie și erau deja pe drum spre țeara lor iubită, au postit la râul Ahava. Au postit, căci le-a venit în minte, că pentru fărădelegile lor i-a pedepsit Domnul cu robie: pentru păcatele și neascultarea lor, a lăsat Dumnezeu de li-s'a dărâmat templul cel mărit zidit de înțeleptul împărat Solomon, templul vestit în toată lumea, care era mândria fiecărui izrailtean. Pe drum, zic, dânșii postesc, ca să-și aducă aminte de poruncile sfinte ale lui Dumnezeu și întrând în pământul făgăduinței să umble de acum pe căile și cărările dreptății. Sfânta Scriptură ne spune, că în orice timp de grele nevoi, poporul postea și se ruga lui Dumnezeu cu credință, cu stăruință și vrednicie, cerând ajutorul Domnului, și tot Scriptura ne spune că Domnul le-a dat ajutor după credință și faptele lor. Mai aveau dânșii o sărbătoare mare, așa numită «ziuă a împăcării», în carea prin jertfe și rugăciuni săvârșite de arhiereul cel mare, poporul se împăca cu Dumnezeul său, și această sărbătoare o țineau postind ziua întreagă. Preoții și credincioșii izrailteni înainte de a se apropia de altar ca să aducă jertfă, se rugau, posteau și se spălau. Prin aceste ei semnificau, că aveau lipsă de curățire internă și externă ca să poată împlini cu demnitate slujba dumnezeiască. Își curățeau trupul, își curățeau sufletul ca să steie curați înaintea Domnului.

Dar oare numai Evreii posteau? Numai în cultul și slujba lor dumnezeiască se află postul? Nu iubiților, căci dupăcum ne spun învățații cei vechi – scriitori ca Herodot – postul se afla și în cultul Egiptenilor, Brahmanilor, a Inzilor și al altor popoare. La dânșii postul era întrodus în vechime și-l aflăm și azi. Chiar și la Turcii din zilele noastre aflăm postul, dânșii postesc în fiecare lună mai multe zile, și au chiar o lună întreagă carea o petrec în post. Aflăm întrodus postul și la poporul grecesc, care era cel mai cult popor în vechime. Aceștia folosesc postul ca un mijloc de înfrânare și reținere dela orice fel de îmbuibare. Se înfrânau în toate, ca să se poată pregăti cu demnitate pentru luptele lor naționale. Știau, că prin cumpăt și înfrânare își pregătesc sufletul și trupul ca să iese biruitori din luptă, iar biruitorul era lăudat și admirat de tot neamul său, de tot poporul său.

Lăsând iubiților, la o parte adevărul dovedit prin oamenii de știință, prin medicii cei mai renumiți, că postul e foarte folositor, ba e un mijloc deosebit de puternic de a ne păstra sănătatea, și de a ne feri de o mulțime de boale trupești, să vedem, că dacă la atâtea

popoare aflăm postul întrodus și ținut ca un mijloc ales și perfect pentru a se desăvârși omul tot mai mult, oare noi să nu ținem postul? Dacă în trecut, postul s'a socotit ca un mijloc puternic pentru cărățirea externă și internă, oare noi să nu-l folosim spre același scop? Ba da! În biserica creștină postul e obligatoriu, e întrodus prin exemplul și legea Mântuitorului nostru, e poruncit prin legile bisericești. Biserica creștină, pe baza învățăturilor sfinților părinți socotește postul de un mijloc foarte bun spre a ne ridica cu mintea și inima la sfere mai înalte; a ne ridica peste lucrurile mici din lumea asta, a ne ridica din noianul patimilor și nemerniciilor lumești, spre a ne apropia «cu Duhul de Dumnezeu».

I.

Formele curățirei externe și interne dela jertfele T.V. au trecut și la jertfele, adică mai bine zis, la jertfa cea fără de sânge a T.N. Însuși Mântuitorul nostru Iisus Christos, înainte de a-și începe activitatea sa mântuitoare, a postit 40 de zile și 40 de nopți, a învins ispita Satanei, apoi a început a propovedui cuvântul vieții și fericirei vecinice. Dela învățăceii săi și dela cei ce credeau în dânsul a cerut *post,* dar post adevărat, *împreunat cu rugăciune și vieață creștinească, împreunat cu faptele dreptății și cu faptele milostivirei*; n'a cerut deci numai înfrânare dela mâncări și beuturi. Când poporul, carele vecinic îl încunjura, a adus la dânsul pe un bolnav stăpânit de duh necurat, și dânsul l-a vindecat de tot răul, după ce învățăceii săi nu au putut să-l vindece, la întrebarea învățăceilor că de ce dânșii nu l-au putut vindeca, Mântuitorul zice: Pentru necredința voastră, iar arătând către bolnav zice: «Acest neam rău, – boala grea cauzată de duhul necurat – nu iasă, fără numai cu post și rugăciune» (Matei 17, 20, 21). Tot așa se cere, și în Sf. Scriptură, post și rugăciune, dela aceia, cari voiesc să fie părtași de rodul cel bun al jertfelor aduse la altar. Se cere rugăciune și jertfă săvârșită cu «*Duhul cel adevărat*», izvorâtă din suflet curat, din inimă smerită și blândă, după cum zice Domnul prin prorocul (Ioil 2.12 urm.). «Întoarceți-vă către mine din toată inima voastră în post, în plângere și în jale. Rupeți-vă inima voastră și nu vestmintele voastre, și întoarceți-vă către D-zeul vostru, că milostiv și îndurător este, târziu la mânie și plin de îndurare». Iată iubiților cum aflăm expusă curățirea externă și internă în cuvintele Scripturii. Să ne gândim deci la cuvintele *post* și *rugăciune* și la cuvinte: *rupeți inimile voastre și nu hainele voastre;* să vedem de ce s'a instituit postul în biserica noastră, împreunat fiind cu rugăciune, și să cercetăm oare mai are valoare și pentru noi, oamenii înaintați ai vremurilor de acum?

Noi avem să postim Mercurea și Vinerea, pentrucă Mercuri au făcut jidovii sfat să omoare pe Mântuitorul, iar Vineri l-au răstignit. Mai sunt anumite zile de post, ca zile de curățire și pregătire, sau ca zile de amintire tristă. Înaintea sărbătorilor mari avem posturi îndelungate chiar și de câteva săptămâni. Pe mulți din creștinii de acum îi vom auzi zicând: Azi postul nu mai are valoare, nu mai are înțeles, și la ce e bun atâta post? Acestora și noi le putem răspunde: Drept ai! Decât un post așa cum îl ții tu, mai bine nici unul, căci post de acesta nu-ți ajută, ci dimpotrivă strică credința ta și a altora.

Pentru noi iubiților, postul adevărat, dacă numai vom judeca bine, și vom cumpăni cu chibzuială, vom vedea, că e necesar, ba încă foarte necesar, și de cea mai mare însemnătate. Prin post ar trebui să ne aducem aminte, că nu pentru vrednicia noastră ne-a mântuit Domnul din păcat, ci din iubirea sa nemărginită față de neamul omenesc. Postind să ne aducem aminte, că numai prin o vieață demnă și aleasă ne facem vrednici de mântuire, câștigându-ne mângâiere și îndestulire sufletească aici pe pământ, și fericire dincolo de mormânt.

Dacă noi, iubiților creștini, pentru a putea serba în mod plăcut și frumos o sărbătoare familială sau o zi de bucurie sau amintire familială, ne pregătim cu diferite lucruri, spălându-ne și îmbrăcându-ne în haine alese, ca serbarea din acest cerc restrâns să fie deamnă; apoi nu se cade să ne pregătim tot astfel pentru a putea serba cu demnitate acele zile de amintire, cari au valoare neperitoare pentru întreg neamul omenesc? Nu se cuvine oare, ca aceste zile să fie sărbătorite de noi în mod deosebit de festiv? Să nu avem purtare aleasă și curățenie desăvârșită, când amintim întâmplări și momente din istoria neamului și a bisericei noastre, din istoria neamului omenesc? Ba da! Iată deci, de ce postim noi la anumite zile, iată de ce postim înaintea sărbătorilor mari. Aceste posturi însă să fie împreunate cu rugăciuni purcese de inimă și suflet curat și cu faptele dreptății, căci numai atunci pot fi primite posturile noastre, după cum spune înțeleptul Solomon: Ruga celor drepți este plăcerea Domnului, jertfa celor nelegiuiți este uriciunea lui Iehova. Departe e D-zeu de cei nelegiuiți, dar ascultă ruga celor drepți (Proverbe 15).

Postul nu poate să fie numai înfrânare dela mâncări și beuturi, cum zic unii; nu poate fi numai reținere dela îmbuibări, împreunată cu rugăciuni multe și lungi! Nici cei vechi nu posteau așa. Scriptura ne spune, că cei vechi postind își presărau cenușă pe cap, se îmbrăcau în sac și ședeau pe pământ. Dacă postul ar fi numai înfrânare, apoi la ce au fost de lipsă și aceste semne externe? Pentru aceea au fost necesare semnele acestea, ca să se dovedească, că postul nu e numai o formalitate simplă, ci are și valoare internă, trebuind să fie împreunat cu meditare serioasă și adâncă, cu înfrânare dela toate patimile și plăcerile rele. Noi prin întreaga vieața noastră avem să dovedim că postim, mărturisind prin vieața noastră, că suntem creștini adevărați după cum zice apostolul: «În toate arătându-ne slujitori a lui D-zeu… *în posturi*, prin curățenie, prin cunoștință, prin îndelungă răbdare, prin bunătate, prin spirit sfânt, prin iubire nefățarnică, prin cuvântul adevărului» (2 Corint. 64 sg.).

Acum cine din noi iubiților are îndrăzneala să

zică: eu așa postesc, eu așa fac, și eu așa trăiesc cum cere apostolul? Din parte-mi așa cred, că foarte puțini sunt aceia cari vor îndrăzni să răspundă și numai în parte, de nu cumva cu toții vom tăcea, neîndrăznind să mărturisim viața noastră! Și oare de ce nu se află așa creștini buni și adevărați între noi? Oare suntem noi în așa o stare acum, ca să nu avem tihneală desăvârșită și îndestulire deplină așa cum suntem? Oare starea noastră e așa de bună, și noi așa de desăvârșiți, încât nu mai avem lipsă de îndreptare, nu mai avem lipsă de nici un mijloc curățitor? Dacă e așa, pentru ce atunci noi vedem o sbuciumare nesfârșită în tot locul unde privește ochiul nostru? Pentru ce însuși sufletul nostru să sbuciumă continu? În toată fapta noastră, în tot scrisul nostru, ba la tot pasul ce-l facem în lume, simțim sbuciumul și neliniștea sufletului nostru! Sbuciumul și lupta aceasta vin de acolo, pentru că noi oamenii avem fel de fel de gânduri lumești, fel de fel de ocupațiuni vremelnice, pe cari le credem nemărginit de grele și însemnate, numai cu ele ne ocupăm, dar la îndreptarea noastră sufletească nu ne cugetăm. Pentru toate avem timp, numai pentru sufletul nostru, pentru viața noastră sufletească nu, toată cultura externă voim să ne-o câștigăm, numai cultura inimei nu

Ni-e prea greu să ne impunem o viață demnă de numele „creștini", ni-e prea greu să ne luptăm împotriva patimilor și scăderilor noastre proprii, nu voim să biruim patimile eului nostru. Toți oamenii poartă lupta cu valurile lumei, dar aproape toți oamenii se feresc a se lupta cu eul lor propriu, ca curățindu-se pe sine sufletește, să-și poarte pasul numai pe cărările dreptății, a cinstei și a demnității. Fiecare își cugetă în sine, ba pe foarte mulți îi auzim zilnic grăind: De ce să nu mă petrec azi, mâne nu știu ce va fi; azi pot să mă distrag și să mă desfătez, la mâne ce să mai gândesc. La îndreptarea lor, Doamne, puțini se gândesc. Au pornit-o pe o cale, merg fără a cugeta, orbește înainte. Nu se cugetă la faptele lor de fel, pe când cu toții știm, că primul pas spre bine e meditarea și cugetarea asupra valorii faptelor noastre. Judecându-ne pe noi înșine facem primul pas spre calea bună, și înaintând ajungem la învingerea deplină a patimilor și scăderilor proprii. Vremea postului e cea mai bună pentru a ne trage seamă cu noi înșine. Cugetarea serioasă asupra faptelor dă omului putere a se înfrâna pe sine până întru atâta, încât viața sufletească întărindu-se, ajunge să învingă, să prepondereze, să biruie și să omoare faptele și poftele neiertate ale trupului. Progresul și înaintarea în bine va fi tot mai mare, și omul se va face vrednic de cinstea oamenilor și de darurile Domnului, va avea cinste statornică și daruri vecinice.

Fiecare din noi, iubiților, dacă voiește să fie creștin adevărat, trebue să lupte împotriva patimilor sale. Aceasta cum o vom face? Prin post! Postul ne învață cum să ne înfrânăm, dela început să ne oprim dela orice rău și nedreptate; să ne denegăm nouă înșine tot aceea spre ce înclină natura noastră rea, împotriva legilor d-zeești și omenești, impuse nouă spre ascultare. Să desvoltăm muncă cinstită și conștiențioasă, dovedind iubire pentru chemarea carea ne-am ales-o, împlinind slujba noastră cu cinste, curățenie și demnitate. Să trăim o viață duhovnicească însușindu-ne roadele Duhului, cari sunt: «dragostea, bucuria, pacea, îndelungă răbdarea, bunătatea, facerea de bine, credința, blândețea și înfrânarea poftelor» (Gal. 5.22). Aceste ne aduc liniștea sufletească aici pe pământ și fericirea vecinică în viața de dincolo, ele ne dau putere a trăi o viață duhovnicească.

II.

Vorbim aici de viață duhovnicească. Iubiților creștini! Aceasta e adevărata viață creștinească deamnă, dar ea e așa departe de noi, și noi suntem aproape cu totul lipsiți de dânsa! Viața duhovnicească ne învață calea dreptății dumnezeiești, și a fericirii vremelnice și vecinice. O astfel de viață cere chiar și sufletul nostru! Să ne cugetăm numai la noi înșine și va trebui să mărturisim, «că sufletul nostru nu se îndestulește în mijlocul aparențelor plăcute ale lumii, nu se îndestulește cu icoanele zimbitoare ale amăgirii, ci lui îi trebue, el caută și se luptă după ceva mai înalt, ceva mai vecinic, ceva ce nu poate găsi între oameni, și nu poate primi dela oameni. Se luptă spre *desăvârșire*»[22]. De această desăvârșire ne putem apropia dacă voim, căci avem minte și pricepere spre a afla calea și mijloacele adevărate. Să începem postind, adică curățindu-ne, examenându-ne și îndreptându-ne pe noi înșine, în cele trupești și sufletești. Ceea ce vedem că e greșit și nu ne convine la alții, să vedem de nu se află și în noi, și de este să depărtăm dintru început dela noi terenul, căutând pururi și pretutindeni a deveni din ce în ce tot mai buni și mai aleși ca să putem deveni fii ai lui D-zeu. Aceasta o putem face încet și sigur, pas de pas înaintând, și însușindu-ne tot lucrul bun și nobil, după cum ne spune apostolul: învățându-ne, ca lăsându-ne de nepietate și de faptele cele lumești, să trăim deștepți cu dreptate și cu pietate în lumea de acum. (Tit. 2.12). Iată iubiților cum avem să înțelegem postul!

Să postim, adică să viețuim așa, ca tot ce e vrednic de dojană și de condamnare să depărtăm dela noi, și să nu plinim nici chiar ceea ce are și numai umbra păcatului în sine sau asupra sa. Cum privim noi pe alții și îi judecăm, tocmai așa se uită și dânșii la noi, deci să ne amintim cuvintele apostolului: «În toate dându-vă pe voi exemplu de fapte bune, arătând în învățătură nestricare, seriozitate, sinceritate, cuvânt sănătos și neprihănit, ca adversarul să se rușineze, neavând nimic a vorbi rău de voi» (Tit. 2, 7-8).

Noi iubiților toți suntem frați în Domnul, deci să nu ne lăsăm stăpâniți de ură, de pismă, invidie și dorul răsbunării. Ce valorează postul având în noi însușirile aceste rele? Bunaînțelegerea să ne stăpânească mai ales pe noi românii, cari avem destule greutăți

în traiul nostru. Cu durere trebue să mărturisim, că păcatul urei, a pismei și a invidiei stăpânește azi lumea întreagă. Mai deprimător este, că în lumea aceasta răii zilelor trecătoare calcă în picioare legile și rânduielile dumnezeiești și omenești date spre binele oamenilor, iar ceea ce ține de datorințele lor nu plinesc. Să fim deci noi iubiților creștini plini de pietate și de credință adevărată, râvnitori în tot lucrul bun și cinstit, înfrânați la pofte și puternici în virtute; să progresăm și înaintăm în disciplină și bună rânduială. Propusul nostru vecinic să fie bun, lucrarea noastră dreaptă, hotărârea noastră să țintească numai spre ce e sfânt și nobil, ferindu-ne de tot ce ne strică nouă și deaproapelui nostru. Să luăm pildă dela strămoșii noștri, cari ne-au lăsat moștenire scumpă legea sfântă! Oare și dânșii au fost ca și noi? De ce atunci, în ochii moșnegilor gârboviți de greutatea zilelor lucesc lacrămi, când vorbesc de vechea cinste românească. De aceea iubiților, pentru că dânșii au încărunțit în cinste și vrednicie, iar urmașii lor, au luat prea mult din cele rele și din necredința străinilor. De acea îi auzim pe dânșii suspinând și zicând: Unde este românul iubitor de lege și credință, unde e românul postitor și iubitor de cinstea veche creștinească.

Precum fiecare popor, așa și poporul nostru, are chemarea și datorința de a se ridica la aceeaș stare culturală unde sunt celelalte popoare mai culte. Asta e totodată o trebuință inherentă vieții unui popor. Să cunoaștem și noi pe deplin această trebuință și datorință a noastră, căci până a nu o cunoaște vom fi și noi ca alții, vom purta mai departe lupta între singuratici, pentru interese de clase și straturi sociale, și nu vom înainta. În loc de a lupta pentru un ideal înalt, al progresului și al culturii, noi luptăm pentru a câștiga ocazional putere trecătoare pentru scurt timp. Să ne scuturăm de acest jug greu, care împedecă desvoltarea oricărui popor. Întorcându-ne cu gândul și cu mintea în sufletul nostru, să plinim fiecare conștiențios și cu vrednicie chemarea noastră. Putem fi liniștiți, că fiecare din noi are destul motiv să roșască pentru păcatele sale, dacă ș'ar lua ca oglindă a faptelor sale vieața Domnului nostru Iisus Christos. Din vieața lui luând pildă, putem afla și noi acea tărie sufletească, ca să trăim o vieață demnă creștinească. De vom lăsa să pătrundă în inimile noastre razele luminei eterne a celui răstignit pe cruce, vom afla și vom cunoaște în destul adevărul, credința și dreptatea ca să le urmăm și le învățăm spre binele și fericirea noastră a tuturora.

III.

Binele și fericirea noastră deja aici pe pământ le putem ajunge, dacă ne mai nobilităm sentimentele noastre prin faptele dreptății, ale îndurării și milosteniei, făcând fapte bune și milostenie din inimă și suflet curat, fără orice gând rezervat. Faptele milosteniei sunt bine primite înaintea lui Dumnezeu și a oamenilor, și se cer dela orice creștin adevărat. Tovie zice: Din cele ce ai tu fă milostenie, și să nu pismuiască ochiul tău când faci milostenie… căci bun dar este milostenia tuturor celorce o fac pe ea, înaintea celui preaînalt. (Tovie 4, 7 19).

Noi nu avem să căutăm totdeauna ce fac alții, ci să căutăm numai de noi înșine, trăind după poruncile Domnului, având sentiment și inimă nobilă, săvârșind fapte de binefacere, dupăcum zice Scriptura: «Nu opri binefacerea celuiace se cuvine, de stă în puterea mânilor tale de a o face». Prin aceste să ne dovedim de postitori adevărați, căutând a fi desăvârșiți, «a face bine să nu ne lenevim, că la vremea sa vom secera neostenind» (Gal. 6).

Să plinim faptele dreptății! Cine iubește numai acele legi, cari întăresc legăturile și întăriturile ordinei adevărate, acela nicicând nu va simți pe inima sa apăsând greutățile unei conștiințî tulburate, ci va trăi în pace și va înainta. Fiecare din noi e îndatorat a face astfel, căutând să se cunoască pe sine în toată vrednicia și demnitatea sa, fără a deveni încrezut sau îngâmfat, ori umilit și lingușitor.

Când omul ajunge a se cunoaște pe sine, atunci abia începe a iubi într'adevăr pe Dumnezeu, și începe a fi îndestulat cu lumea aceasta. De nimic pământesc nu se va lega prea tare și cu patimă, și nici o lovitură a sorții, fie cât de grea, nu-l va putea înfrânge sau deprima, nici nu-l va duce la desnădejde. «Mânile lui vor lucra faptele bune, picioarele lui vor umbla pe cărările dreptății, și gura lui va grăi adevărul Domnului. Plin de credință adevărată, se va încrede în Dumnezeu, punându-și nădejdea în Domnul cel atot bun, pentru care nimica nu moare, nimic nu piere, căruia toate îi trăesc și toate sunt gata a sluji la un semn al lui».

Omul e și dator să asculte și să plinească legile și poruncile Domnului; dacă le plinește poate nădăjdui răsplată, și va fi socotit ca drept înaintea lui D-zeu, care nu părăsește pe cei drepți, după cum zice Psalmistul: Mai tânăr am fost și am îmbătrânit și n'am văzut pe dreptul părăsit, nici sămânța lui cerșind pâne, iar în proverbe scrie: Celce-și întoarce urechea sa, ca să nu audă legea, chiar și rugăciunea lui uriciune este (Prov. 28 g.).

Toată clipa folosindu-o spre îndreptarea noastră, atunci postim în adevăr. Să nu uităm, că oricare clipă perdută cu lucruri zadarnice, nu se mai întoarce, și că fără zel, fără diligență și abnegațiune nu putem ajunge la nici o virtute. Când înceată zelul adevărat, începe decăderea și omul pierde bucuria adevărată și bunăstarea sa. Celce lucrează cu zel continu în dreptate și facere de bine, află mare și multă liniște sufletească. Unui astfel de om orice muncă îi va fi ușoară, căci grația dumnezeiască și iubirea virtuții îi ușurează orice sarcină; iar noi totodată știm, că omul conștiențios și diligent numai spre bine e aplicat.

Iarăș trebue să mărturisim, iubiților creștini, că astfel de oameni azi sunt rari. Vieața adevărată creștinească azi e mai rară; unde și există unirea, acolo nu trăește,

nu înflorește, ci mai mult samănă cu o licărire slabă a unei lumini ce se stânge. Și oare de unde vine aceasta? De acolo, iubiților, că oamenii nu voiesc să-și pună frâu plăcerilor și desfătărilor lor căci a face opoziție patimilor și plăcerilor proprii e o muncă grea, am putea zice că e mai obositoare ca orice muncă trupească. Ca și *creștini* adevărați trebue să ne ferim noi de ispită, ferind și pe alții, știind, că cine nu încurajază scăderi mici, ajunge la păcate mari; cine nu înfrânge plăceri și patimi mici trecătoare, va deplânge urmările grele ale păcatelor mari.

În zilele noastre pare că s'au deslănțuit toate patimile rele ca să stăpânească pe oameni, pare că s'a plinit zisa psalmistului: «toți s'au abătut, împreună netrebnici s'au făcut». Cel bun și blând e hulit și defăimat, numele Domnului hulit și batjocorit, dupăcum zice Scriptura: «De faimele celor ce te defaimă au căzut peste mine. Și de am plâns cu post umilind sufletul meu, chiar și aceasta îmi fu de defaimă» (Psalm 69, 11).

Cugetându-ne iubiților mei, la toate cele amintite până acum, să îndreptăm unul pe altul cu duhul blândeței, ca să postim post adevărat și bine plăcut lui D-zeu. Recunoscând că avem diferite scăderi și păcate, dacă cu dreptul suntem dojeniți să nu ne mâhnim, ci să ne îndreptăm, cu nădejdea în Dumnezeu, știind, că nu este om carele să fie viu și să nu greșască, și că dojana dreaptă e medicină amară, dar aduce îndreptare sufletului. Să nu ne mândrim cu pietatea externă, ci numai cu coloritul religios extern al purtării noastre, nădăjduind oarecum, că și Dumnezeu va judeca ca și lumea, după cele externe ale noastre.

Ducând o vieață adevărată duhovnicească, să postim cu inimă înfrântă și smerită, cu suflet curat. Zilnic să ne aducem aminte de celce a făcut cerul și pământul; dimineața cerând ajutorul și grația lui pentru greul zilei, iar sara dând seamă de am plinit o zi în muncă vrednică de creștin român. Numai trăind o vieață, după chipul sfinților părinți, fără de patimi și păcate, *postim* într'adevăr și numai așa ne va răsplăti preabunul Dumnezeu cu dreptate în ziua de apoi. Amin.

Prof. Crăciunescu

Note:

1. Dr. Ilarion Pușcariu, Dr. E. Miron Cristea și Mateiu Voileanu, *Biserica Catedrală dela Mitropolia Ortodoxă Română în Sibiu. Istoricul zidirii (1857-1906)*, Sibiiu, Tiparul Tipografiei Arhidiecezane, 1908, Prefața, f.p
2. Idem, Ibidem
3. Textul a apărut prima dată în *Telegraful Român*, an. 54, nr. 47 din 29 aprilie/ 12 mai 1906, pg. 197. A fost reluat în Dr. Ilarion Pușcariu, Dr. E. Miron Cristea și Matei Voileanu, *vol.cit*, pp. 108-11 (întregul text) și în lucrarea Părintelui Mircea Păcurariu, *Catedrala Mitropolitană din Sibiu, 1906-2006*, Editura Andreiana, Sibiu, 2006, pg. 128 (textul citat de noi).
4. Au realizat aceasta Diac. Dr. Gheorghe Comșa, *Istoria Predicei la Români*, București, Tipografia Cărților Bisericești, 1921, 295 pg. Pentru Ardeal pornește de la predicile lui Ioan din CaffaCrimeei și protopopul Petru (pp.11-13), Popa Urs din Cotigleți, prin Micu Clain și episcopul Bob, analizând atent epoca lui Șaguna și apoi predica după Șaguna până în 1920 (pp. 230-245). Cea mai nouă cercetarea rămâne însă lucrarea Părintelui Miron Erdei, *Propovăduirea în Biserica Ortodoxă Română din Transilvania, în prima jumătate a sec. XX*, Ed. Cogito Oradea, Oradea, 2001, 384 pg.
5. Redacțiunea, *Cuvânt către cetitori!,* RT nr.1/1907, pg. 1
6. Idem, pg. 2
7. idem, pp. 3-5.
8. RT 1/1907, pp. 109-121.
9. DT, pp. 186-187
10. Pentru activitatea sa omiletică recomandăm lucrarea Părintelui Filip G. Albu, *Episcopul Grigorie Comșa al Aradului. Opera omiletică*, Ed. Universității Aurel Vlaicu, Arad, 2010, 408 pg.
11. DT, pp. 192- 193.
12. DT, pp. 205-206
13. DT, pp. 668-669.
14. Comșa, op.cit, pg. 240- 242.
15. Idem, pg. 242.
16. Aut.cit, op. cit intra, pp. 427-432.
17. Telegraful Român, nr. 14/ 4 aprilie 1943, pg. 2
18. Aa.VV. Mitropolitul Ioan Mețianu (1828-1916), Zărnești, 2004, 192 pg.
19. Mircea Păcurariu, *CărturariSibieni*(…), ed.cit, pg. 429
20. cota 14146/ III. 5/ 9,7
21. Alfred Lichtwark, directorul halei de arte din Hamburg încarteasa «Der Deutsche der Zukunft».
22. N. Iorga.

Bibliography:

Dr. Ilarion Pușcariu, Dr. E. Miron Cristea și Mateiu Voileanu, *Biserica Catedrală de la Mitropolia Ortodoxă Română în Sibiu. Istoricul zidirii (1857-1906) (The Cathedral Church of the Romanian Orthodox Metropolis in Sibiu. The Building History)*, Sibiiu, Tiparul Tipografiei Arhidiecezane, 1908, Prefața, f.p

Diac. Dr. Gheorghe Comșa, *Istoria Predicei la Români (The Preach History in Romania)*, București, Tipografia Cărților Bisericești, 1921, 295 pg.

Miron Erdei, *Propovăduirea în Biserica Ortodoxă Română din Transilvania, în prima jumătate a sec. XX (The Mission in the Romanian Orthodox churh of Transylvania în the fist half of the 20th Century)*, Ed. Cogito Oradea, Oradea, 2001, 384 pg.

Filip G. Albu, *Episcopul Grigorie Comșa al Aradului. Opera omiletică (The Bishop Grigorie Comșa of Arad. The Homiletic Writings)*, Ed. Universității Aurel Vlaicu, Arad, 2010, 408 pg.